Dersim
HAYAT
dersin ki hayat...

Aylık Yerel Kültürel Gazete - Yıl: 1 - Sayı: 2 - Haziran 2010 - Fiyatı: 3 TL - Avrupa Fiyatı: 3 Euro - www.dersimhayat.org

ÖLÜME KARŞI HAYAT

30 yıldır çatışan silahların keskinleştirdiği bir yaşam var. Savaş bütün araçları ile ekonomik, sosyal, psikolojik yıkım yaratmakla kalmıyor, bir bütün doğamızı, doğamız ile kurduğumuz bağımızı yani vicdanımızı da vuruyor. Kurşunlar ile parçalanan bedenler, kan, gözyaşı, acı, öfke, bombalanan dağlar, yıkılan evler, yakılan ormanlar, boşaltılan köyler saymakla bitmeyecek kadar yıkım demektir silahların konuşması. Bu gün 30'lu yaşlarda olanlarımız dünyaya gözlerini açtığı andan bu yana ölümün bin bir çeşidini gördü ama dağlarına gezmek için çıkamadı, vadilerini doyasıya dolaşamadı, çiçeklerini koklayamadı, onlar silahların dili ile büyüdü. Toplumsal dengemiz, aklımız, vicdanımız kurşun ağırlığında yitiriliyor. "Olağanüstü Hal" şartlarında silahı elinde bulunduranın her türlü yaptırım hakkını kendinde bulduğu insan olma onurunun yerle bir edildiği şartlara geri dönmek istemiyoruz. Silahları susturmak savaşmaktan daha zordur. Savaşın ölmek ve öldürmek üzerine oluşturduğu ezberci dilin yerine insana, doğaya, akla ve vicdana dair yeni bir dil oluşturmak kuşkusuz ki yetenek akıl ve enerji ister. Silahlar ile köreltilmeye çalışılmadığında bu dili kurmak mümkündür. Onun için silahların neden olduğu ölümün karşısında hayat seçeneğindeyiz.

DEVLET OĞLUNU VURDU ŞİMDİ DE MALINI İSTİYOR

Dersim'in Pertek ilçesi Kurmeş Köyünde yaşayan Kazım İmak evine gelen bir ödeme ihbarını okuyunca ne yapacağını şaşırdı. Kazım İmak'ı şaşkına uğratan olayın hikayesi ise oldukça ilginç.

PKK doksanlı yılların başlarında Dersim'de her evden bir kişinin "saflarına" katılması çağrsında bulunmuş, bazı gençleri de "zorla" saflarına katmıştı. Özgür İmak da bunlardan biriydi. Özgür İmak, 16 yaşında iken 4 köylüsü ile beraber PKK tafından dağa götürülmüştü. Arkadaşları bir süre sonra kaçıp büyük şehirlere gitmelerine rağmen Özgür İmak dağda kalmayı tercih etti ve 3 yıl dağda kaldı. İmak, bu süre zarfında sorumluluklar da üstlendi. Dağdaki dördüncü yılına girerken, Sivas'ta ordu güçleriyle girdiği çatışmada, iddialara göre sağ olarak yakalanıp infaz edildi.✎4

BARAJ SORUNUNDA 'HUKUK' TARTIŞMASI

İHD Dersim Temsilcisi Av. Barış Yıldırım'ın hukuksal girişimiyle; Ankara 13. İdare Mahkemesi'nin baraj yapımı konusunda verdiği "yürütmeyi durdurma" kararı, yeni bir hukuki durum ortaya çıkartırken, Dersim'de yeni bir tartışmanın da tetikleyicisi oldu. Mahkemenin kararı nedeniyle "Uzunçayır Barajının elektirik üretiminin durdurulması ve Baraj'ın kapaklarının derhal açılması" açıklaması yapan Av. Yıldırım'ın bu açıklaması, Dersim Barosu tarafından tepkiyle karşılandı. 27 Nisan 2010 tarihinde "Tunceli Barosu Yönetim Kurulu" imzasıyla basına ve kamuoyuna yapılan açıklamada Barış Yıldırım'ın çabalarıyla ilgili şu ifadelere yer verildi:✎5

BİR FİRİK DEDE ÖYKÜSÜ

1909'da Gerederesi'de doğdu. Küçük yaşta babasıyla birlikte Dersim'i diyar diyar dolaştı, sazıyla coştu, sözde ise ustalaştı. Kendi deyimiyle bu meşakkatli yolun ilk desturunu çok sevdiği babasından almıştı. O Kırmanciye Cemaatleri içinde pişti ve Ocak kültürünün deryalarından beslendi. Özcesi Fırik Dede o yaşta İnsani Kamil olmanın sırrına erdi.

Baba oğul, bir gün olsun Gerederşi'de durmadılar. Çünkü Dersim'in başında dolanan kara bulutları görmüşlerdi. Yavaş yavaş Dersim'in birliği bozuluyordu. Bir "hileyi şerdir" içimize düşmüş. Öyle ki ikrar bile ikrarını tanımıyordu. Bu durumun farkında olan baba oğul, Dersim'in başında dolanan büyük felakete karşı aşiretlerin birliği için dört bir yana bilgi taşıdılar ve aracı oldular. ✎12

EKOLOJİ U RAA HAQİ

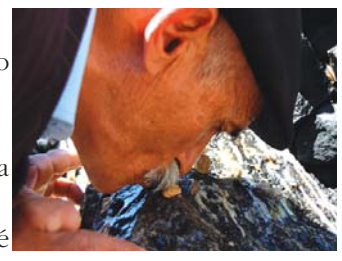

Dina tenge de ra.

Hardé dewres asmeno khewe tenge dero.

Weşiye tenge de ra.

Roz ve roz bar u tenga dina bena gırane.

Sistemé ewruén sistemé barbariye u endustriyo. Na tarıxe isoniye u raverşiyaena isoni de endi gama peyena.

Vırende dina sero her canin, her maxluqati, her baveti, dar u beri, theyr thüyr je vatena xo weşiya xo ramıtené.

Rıye dina, hard u asmen, çhem u deryayi pak u zalal vi.

Her çi, her maxluqat u nebati xo dénera dorme xo u tabiati. Xo angoré xozani guretené. Çond milon çond hazar serré dina sere weşiye niya ramiye ame.

Hata key?

Hata bandıra u hukmé isoni. Hata her çi sero ronaena hukme sistema endustri u kapitalizm.

Nıka endi dina a dina vırené niya. İsoni dina tım vurna. Toxım esto, suki sané pé. Vejiyaena hazetu u makinaura dımé dina tenena vuriya u kuta bıné teşire isoniye.✎15

KILIÇDAROĞLU: BALON MU UMUT MU?

Kemal Kılıçdaroğlu, Deniz Baykal'ın CHP Genel Başkanlığından istifasıyla sonuçlanan "kaset" olayını izleyen günlerde gerçekleştirilen kurultay sonucunda, CHP'li delegelerin tamamının oylarını alarak CHP Genel Başkanı koltuğuna oturan isim oldu.

Kılıçdaroğlu; AK Parti Eski Genel Başkan Yardımcısı Dengir Mir Mehmet Fırat ve Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Melih Gökçek'le ilgili gündeme getirdiği "yolsuzluk dosyaları" ile gündeme gelmiş, sakin ve soğukkanlı duruşu, yumuşak üslubu ile kamuoyunun dikkatini çekmişti. 29 Mart yerel seçimlerinde CHP'nin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı olmuş, seçimleri yitirmiş, ancak CHP'nin İstanbul'daki oylarını da artırmıştı.✎11

www.arsivkurdi.org

EDİTÖR'DEN

"Her şeyden önce, yaşama hakkının kutsal bir hak olduğuna inanıyoruz!
Silahların gölgesinin hayatlarımızdan çekilmesini istiyoruz!
Şiddetin şiddet doğurduğu, silahın silahla karşılık bulduğu bitimsiz bir trajedinin sırasını bekleyen kurbanları olmak istemiyoruz!
...Hatırlanmalı ki Dersim'de onbinlerce kez öldük, orada ve ülkenin herhangi bir kıyısında bir tek insanın daha ecelsiz ölümünü istemiyoruz."

Dersimli aydın ve sanatçılar ile sivil toplum örgütü temsilcileri bu cümleler ile yeniden tırmanmaya başlayan şiddet veçatışma ortamına "yeter!" diyorlar. Bu sesin karşılık yaratmasını umut ediyoruz. Bölgemizde yıllardır en yakıcı ve yıkıcı etkisi ile varlığını sürdüren savaşın yeniden alevlenmesi hepimizi doğal olarak tedirgin etmektedir. Kapak konumuzun savaşsız, barış içerisinde bir ülkede yaşamayı arzulayan cümleler ile oluşması bu lanetli ortamın sonuçlarını yıllardır yaşayan bizlerin öncelikli hakkıdır diye düşünüyoruz.. Kemal Kılıçdaroğlu'nun oldukça ilginç ve hızlı bir süreç sonunda CHP Genel Başkanı koltuğuna oturması. medyanın belirli bir kesiminde gözle görülür bir "heyecan" yarattı. Onur Öymen'in ırkçı söylemleri nedeniyle CHP'den kopan ya da soğuyan Alevilerde de yeniden CHP'ye dönüş eğilimi baş gösterdiği gözlemleniyor. Ülkenin en acil sorunu olan Kürt sorununun yeniden silahlar ile çözüm arayışına girdiği bu süreçte Kemal Kılıçdaroğlu halkın beklentilerine umut olabilecek mi? Dedik ve Hozat Belediye Başkanı Cevdet Konak'ın bir yazısına yer verdik. Sorduğumuz sorunun takipçisi olacağımızı şimdiden belirtelim.

Dersimli sanatçı Mikail Aslan ile yeni çıkan kitabı üzerine söyleştik. Mikail Aslan'ın verdiği mesajların okurlarımız tarafından ilgiyle karşılanacağına inanıyoruz… Nezahat ve Kazım Gündoğan'ın tartışma yaratan "İki tutam saç-Dersim'in kayıp kızları" adlı belgeseli, Dersim 38'in belki de en trajik sonuçlarından biri olan "evlatlık-besleme kızlar" sorununu gündeme getirdi. Ancak belgesele ciddi eleştiriler de geldi. Nezahat ve Kazım Gündoğan eleştirileri yanıtladılar… Bu sayımızda yer verdiğimiz röportajlardan biri de "tembellik ölümü seçmektir" başlığını taşıyor. Bu düşündürücü eleştirinin sahibi ise Maraşlı Dursun Ali Özcan. Özcan'ın sorularımıza verdiği yanıtları ilgiyle karşılayacağınızı düşünüyoruz… Barajlar sorunu, kuşkusuz en önemli sorunumuz. Konuyla ilgili avukat Barış Yıldırım'ın girişimleri, Dersim'de ciddi bir "hukuk" tartışmasını da beraberinde getirdi. Konuyla ilgili tarafların görüşlerine yer verdik…

Gazetemizin arka kapağı Belgin Cengiz'in hazırladığı halkların bahar bayramları ile ilgili. Savaş haberleri ile girip bayram yazısı ile noktaladık;bayramların yeniden şenleneceğine dair umutlarımızı her daim korumamız ve bunun için çaba göstermemiz gerektiğine inanıyoruz...

Diğer haber ve yazılarımızla birlikte dolu bir gazete hazırladık; ama henüz gönlümüzden geçen Dersim Hayat'ı hazırladığımızı da söyleyemiyoruz. Bu nedenle başlattığımız yenilenme hamlesinin sonuçlarını her sayıda sizlerle paylaşmak gayretinde olacağız.

Gazetemizin genel yayın yönetmenliğini üstlenen deneyimli gazeteci-yazar Cafer Solgun ve gazetemize emek veren her arkadaşımızın çabası, her sayıda görsel ve içerik yönünden daha iyi bir gazete hazırlamak olacak.

Dersimden gazetemize bilgi ve fotoğraf ileten sevgili arkadaşımız Ali Haydar Gözlüye ile Akın Gedik'e teşekkür ederiz

4 MAYIS: KARA GÜN

Halvori'deki 38 kayalığında Avrupa ve Dersim Dernekleri Federasyonları tarafından 38 katliamı için bir anma töreni düzenlendi. Törende dernek temsilcileri ile 38'in canlı tanıkları yaptıkları konuşmalarda yaşanan katliamın cumhuriyet tarihinin en kapsamlı ve planlı katliamı olduğunu belirterek, "adalet istiyoruz" dediler…

Dersim Dernekleri Federasyonu (DEDEF) ve Avrupa Dersim Dernekleri Federasyonu (FDG), 4 Mayıs tarihini "kara gün" olarak ilan etti. Dersim 38'i 4 Mayıs günü anma kararı alan Dersim federasyonlarının bu kararı üzerine, Ovacık yolu üzerinde bulunan, Halvori köyüne bağlı 38 Kayası olarak bilinen, bazı kaynaklara göre 217 bazı kaynaklara göre ise 333 kişinin katledildiği alanda bir anma yapıldı.

Araçlarla 38 Kayalığı'nda toplanan yaklaşık 300 kişilik grup, burada niyaz dağıttı, katledilenlerin anısına mum yaktı. Saygı duruşunun ardından Dersim Kültür Derneği adına Haydar Beltan bir Zazaca yaptığı konuşmada, "Bugün burada 1938 yılında katledilen Dersimliler'i anmak için bulunuyoruz. Dersimliler 7 den 70 e süngüden geçirilerek katledildiler fakat kendi köklerine sıkı sıkı sarılıp tekrardan çoğaldılar büyüdüler ve bugün de bu katliamı anmak için buradayız, mücadelemizi sürdüreceğiz" dedi.

38'in canlı tanıkları da yaptıkları konuşmalarda, 38'in Dersim'I yok etmeyi amaçladığını belirterek, çocuk-kadın, yaşlı-genç ayrımı yapılmadan herkesin katledildiğini dile getirdi.

Halvori katliamının tanığı Süleyman Ağlar ile Hese Geve'nin oğlu Haydar Kaya, kadın-çocuk ve yaşlıların kurşuna dizilişini, Demenanlıların maruz kaldığı katliamı anlattı. Haydar Kaya konuşmasının sonunda "adalalet istiyoruz" dedi. Veli Es de bir Demenanlı çocuk olarak 11 yaşında iken yıllarca dağlarda kalışını ve yaşadığı eziyetleri dile getirdi. Mahmut Yıldız ise konuşmasında, Kızılbaş inançları üzerinde durdu. Seyit Rıza'nın torunu Rüstem Polat anmaya gelenlere minnetini Zazaca ifade etti. Avrupa Dersim Dernekleri adına Celal Yıldız konuşmasında 1938'de Dersimde uygulananların cumhuriyet tarihinin en dehşetli katliamı olduğunu belirterek 38'i anmak için 4 Mayıs tarihini seçmelerinin nedenlerini anlattı.

DEDEF:

1938 Farklı şekillerde devam ediyor

Dersim Dernekleri Federasyonu adına bir konuşma yapan Dersim Kültür Derneği Başkanı Ali Mükan ise söyle konuştu: "Dersim 38 katliam ise gizli belgeler açıklansın evlatlık verilenlerin isimleri açıklansın. 1938 Katliamı, hala farklı şekilde devam ediyor. 1994'te 40 bin insan köylerinden göç ettirilmiştir ve onlarca insan öldürülmüştür. Bugün hayata geçirilen baraj projesinin de 38 katliamından farkı yoktur.".

Avrupa Demokratik haklar konfederrasyonu adına Ali Tacer, Avukat Hüseyin Aygün, Mazgirt Belediye Başkanı Tekin Türkel ve Ovacık Belediye Başkanı Mustafa Sarıgül de kısa bir selamlama yaptılar. Anma töreni, Halvori'de katledilen 333 kişinin anısına Munzur'a 333 karanfil atılması ile sona erdi.

DEDEF YENİ BİNASINDA

DEDEF'in (Dersim Dernekleri Federasyonu) kendine ait fiziki bir mekan için geçen yıl bir gece organizasyonu ile başlattığı kampanya karşılık buldu. DEDEF; Nurtepe Mahallesi, Arı caddesi, No 28/A, Kağıthane- İstanbul adresinde kurum için gerekli olan malzemeler ile beraber yaklaşık 220 bin liralık bütçe ile mekanını oluşturdu ve 30 Mayıs tarihinde açılışını gerçekleştirdi. Açılışa Dersimliler yoğun ilgi gösterdiler.

Açılış konuşması yapan DEDEF Genel Başkanı Özkan Tacer: '1952 yılında Ankara'da bir grup Dersimli öğrencinin başlattığı girişim bugün mirasına sahip çıkarak yoluna devam ediyor. 1953 yılında Kuru Kahveci Mehmet Efendi'nin başkanlığı ile Sait Kırmızı Toprak'ların 1960'larda Av. Haydar Özdemir'in 1974 Süleyman Cihan başkanlığı

ile devam eden süreç 1990'larda Selman Yeşilyöz, Nimet Tanrıkulu 2000 lerde Alırıza Bilir, İsmail Aslan ile devam etti. BU bir bayrak taşıyıcılığıydı. Şİmdi o bayrak bizim elimizde, onurla taşınıyor. Dünden bu güne başkanlarımıza yönetim kurullarına üyelerine, ve kurumumuzu desteleyen herkese teşekkür ediyoruz. Umarız bizden sonrada bu bayrağı sürdürecek daha güçlü ve dinamik kadrolar olacak ve bu bayrağı gururla devrecede bileceğiz. Bu süreçte maddi manevi katkı sunan emeği geçen bütün hemşehrilerimize doslarımıza teşekkür ederim. 50 yılı aşkındır süren bu onurlu duruşun bugün geldiği yerde biz sadece emaneti korumaya çalışanlarız.' bundan sonra sadece federasyonlarla değil demokrasi ve daha iyi bir ülke ve için kavgamızda yanyana olmayı umut ediyoruz.' Dedi

DEDEF Genel Başkanı Özkan Tacer, gazetemize şu açıklamayı yaptı: 'Büyük bedeller ödemelerine rağmen Dersimlilerin bir araya gelemiyeceği düşüncesi toplumumuzda vardı ama yavaş yavaş bu algı değişiyor. Görülüyor ki; Dersimliler yan yana gelerek gerek ekonomik, gerekse sosyal alanda kendi gücünü oluşturmaya başlıyor. Munzur A.Ş, Dersim A.Ş, Türkiye ve Avrupa'daki federasyonumuz, ilçe ve köylerimizde oluşan kooparatifler, Dersim Spor bunun örnekleridir. Derneğimize sahip çıkılmasıda bunula ilgilidir. DEDEF'in yeni yönetim yeri bütün derneklerimize açıktır. Başta ilçe derneklerimiz olmak üzere bileşimimizi oluşturan derneklerimiz gelip çalışmalarını burada sürdüre bilirler. Şu an Kağıthana Dersimliler Derneği ve Ovacıklılar Derneği bizimle birlikte burada faliyetlerini sürdürecekler. Bu hem çalışmalarda güç birliği demektir hemde bir çok ekonomik giderin önünün kesilmesi demektir biz bunu arzuluyoruz. Bir çok derneğimiz kira elektirik, su, çalışan gideri derken aylık önemli bir bütçe Dersimlilerin cebinden çıkıyor. Bütçeyi karşılamak için bir çok dernek gece yapma yöntemine başvuruyor buda ayrı bir sınıntı oluşturuyor. Çağrımız derklerimize; buyurup genel merkezde faaliyetlerini sürdürmeleridir.'

www.arsivakur.org

Dersim HAYAT
dersin ki hayat...

‘ÖLÜME KARŞI YAŞAMI SAVUNUYORUZ’

Dersim'de sanatçı, aydın yazar, sivil toplum örgütleri ve siyasi partiler, "Operasyonlar durdurulsun, Munzur özgürlüğe aksın" sloganıyla miting düzenledi. Mitinge DTP Tunceli Milletvekili Şerafettin Halis, KESK Genel Başkanı Sami Evren, Tunceli Belediye Başkanı Edibe Şahin, Ferhat Tunç, Suvai, Hasan Sağlam, Yazar Ertuğrul Kürkçü'nün de aralarında bulunduğu çok sayıda aktivist, KESK Diyarbakır, Mardin, Erzincan, Elazığ ve Adıyaman temsilcileri ile çok sayıda kişi katıldı. Şarkılar eşliğinde halay çeken kalabalık kitle, sık sık, "Bij aşiti (Yaşasın barış)", "Barışa bir ses çift taraflı ateşkes" sloganlarını attı.

Dersimli aydın ve sanatçılar Dersime gitmeden önce İHD İstanbul şubesinde 60 imzacı adına aıklama yaptılar

Operasyonların, silahların, insana, topluma, doğaya büyük zarar verdiği gerekçesi ile 5 Haziran Dünya Çevre Gününde Dersim'e gelen aydınları baraj ve operasyonların durdurulması silahların susması talebinde bulundular. BDP milletvekili Şerafettin Halis; Kürt sorununun çözümü için İmralı'yı adres olarak gösterdi. Halis, "Biz defalarca söyledik, AKP sinsice oynuyor muhatap bulamadığını söylüyor. Biz BDP olarak sorunun bir tarafının muhataplarıyız. Sayın Öcalan muhatap bulamadığı için geri çekildi ve savaş tırmanıyor. Eğer AKP muhatap arıyorsa bir an önce İmralı'ya bir heyeti göndermesi gerekiyor. Aksi takdirde bu savaş önü alınamaz boyutlara ulaşacaktır" diye konuştu.

Ferhat Tunç:
Bombalarla dövülen topraklarda on birlerce kez öldük

Cumhuriyet tarihiyle yaşıt Kürt sorununun demokratik, barışçıl çözümüne ilişkin umutlarının her geçen gün azaldığını dile getirerek, yeniden dağların bombalandığını ve insanların yaşamını yitirdiğine dikkat çekti. Tunç, "Barış adına ortaya çıkan bu durumu doğru okumak yerine ırkçı ve saldırgan tepkilerin tutsağı haline geldiniz. Bu halkın seçilmiş belediye başkanlarını ve Kürt siyasetçilerini tutukladınız. Barış ve özgürlük taleplerini dillendiren sanatçı ve aydınları 10 yıl 15 yıl hapisle yargılamaya başladınız. Yeniden analarımız ağlamaya, dağlarımız bombalanmaya başladı ve şimdi gencecik fidanlarımızı toprağa gömüyoruz ardı ardına. Kardeşler, bu gün buradayız, ölüme karşı yaşamı savunmak için, insanlar ölmesin demek için. Asırlardır bu coğrafyaya bu halka zulüm ediyorsunuz, bunu durdurun demek için. Bırakın insanlar özgür, eşit, kardeşçe yaşasın diyebilmek için. İnsanlar doğduğu kimliği, dili, inancıyla yaşasın diyebilmek için buradayız Burada olmak bizim vicdani sorumluluğumuzdur. Burada halkımızın yanında olmak, bu toprakların çocukları olarak halkımıza, Düzgün Baba'ya, Gole Çeto'ya, Munzur Baba'ya karşı borcumuzun gereğini yerine getirmektir. Bize bunu reva görenlere sesleniyorum; Bombalarla dövdüğünüz bu topraklarda on binlerce kez öldük ve çok büyük acılar yaşadık. Yeter artık. Barışın ve kardeşçe bir yaşamın yolunu açın ve bu kanlı döngüden kurtarın bu memleketi."

Sami Evren:
Barışı istemeyenler barajları savunanlardır!

Baraj karşıtlarının barış yanlısı, barış yanlılarının da baraj karşıtı olduğunu söyleyen KESK Genel Başkanı Sami Evren ise, barajları "yaşamın düşmanı" olarak tanımladı. Evren, "Biz barış isteyenler aynı zamanda baraj istemiyoruz. Baraj isteyenler de barış istemiyorlar. Bu nedenle biz barajların ve çatışmaların yaşandığı yer Dersimdeyiz. Biz barıştan yana olanlar insandan yanayız. Canlılardan, yaşamdan, doğadan yanayız. Doğallığımızla yaşamak istiyoruz. 5 Haziran Dünya Çevre Günü'nde doğallığı bozanlara sesleniyoruz; bırakın Munzur özgür aksın. Dokunmayın Munzur'a, doğayı katleden canlı yaşamı savunamaz. Onun için barajlar yaşamın düşmanıdır. Biz barış savunucuları yaşamdan, insandan, doğadan yanayız. Bırakın Dersim dört dağ için doğal kalsın. Kürdü Kürt, Alevi'si Alevi vadisi vadi, ovası ova, Kültürü sanatı Munzur'u doğal kalsın" dedi

Operasyon... Baskın... Ölüm...

Mayıs ayından itibaren Dersim'de askeri operasyonlar ve çatışma haberleri giderek artmaya başladı.1 Mayıs günü Sarıyayla Karakolu'na yönelik baskın ve 4 askerin hayatını kaybetmesinin ardından çatışma ve operasyonların giderek artması, Dersim'i bir kez daha bölgenin en “sıcak” yerlerinden biri haline getirdi. Son olarak 26 Mayıs günü, Dersim'in Şehit Hasan, Lameç, Dinek ve Cigerim bölgelerinde kobra helikopterlerinin de katıldığı kapsamlı bir operasyon başlatıldı. 2 Haziran günü de Dersim merkezde bulunan bir polis noktasına saldırı düzenlendi. Bölgeye geniş çaplı askeri yığınak yapılması ve savaş uçakları ile helikopterlerin dağları bombalaması, halkın kaygı ve endişelerini artırdı.

Dersimli aydın ve sanatçıların girişimlerinin yanı sıra BDP de bölgede “operasyonlara karşı canlı kalkan olacaklarını” açıkladı. Açıklamanın ardından Diyarbakır'ın Lice ilçesinde çok sayıda BDP'li “canlı kalkan” yürüyüşü düzenledi, ancak yürüyüşe izin verilmedi. Daha sonra Cizre'de bir jandarma karakolunu ziyaret etmek isteyen 300 kişi de jandarma engeline takıldı.

“Demokratik açılım” tartımalarıyla barış ve demokratik çözüm için ümitlenen kamuoyunun beklentileri, yeniden “rutin” bir hal almaya başlayan çatışma, ölüm ve operasyon haberleriyle gölgelendi...

TETİK BOŞLUĞUNDA HAYAT...

Devrim TEKİNOĞLU / devrimtekinoglu@hotmail.com

İstanbul-Bağcılar’dan; Mecidiyeköy'e ilerleyen körüklü otobüsün en arka kısmında oturuyorken birkaç gencin birbirleri ile tanışmasına tanık oluyorum. Otüste askerlik sohbeti başlıyor, asker olduğu her halinden belli olan gencin özel tim birliğinde asker olduğu öğrenilince. Sohbet “oraya gittin mi”, “burası nasıldı” sorularına dönüşüyor. Tamamı Kürt illerinden oluşan yöre adları sayılıyor. Sohbet şöyle bir soru ile soğuyor “abi Tunceli'ye gittin mi?” Yok yanıtı alınca şöyle sürdürüyor “Abi allah kimseyi düşürmesin. O ne korkunç dağlar, öyle nereden neyin çıkacağı belli olmayan dağlar. Rüzgarın uğultusu bile gece insanı uyutmuyor çok korkunç abi çok...”

Bu cümleler beni Dersim'in dağlarına, yollarına ve yol boyu dizilen karakollarına götürüyor. Uzunca süre Dersim'den uzak kaldıktan sonra Dersim'e gitme şansına kavuşunca her yerini gezmek istiyorum. Dersim olağan üstü hal gölgesinde o sıralar. Ovacık'tan Hozat'a ilk defa yolculuk yapıyorum. Sırtıken isimli karakola yaklaşınca aracı kullanan arkadaşım müziği kapatıp nasıl davranmam gerektiği konusunda beni hızlı cümleler ve düşük ses tonu ile uyarıyor. Önüne tel örgü çekilmiş ve x şeklinde demirlerle kapatılmış bariyerlere yaklaşınca kapıyı açıyoruz. Kontrol noktasından bir ses yükseliyor: “Araçtan inin sola doğru çıkın”. Arkadaşım bana söylenini yapmamı, ani hareketler yapmamamı, mümkün olduğunca el kol oynatmamam konusunda uyarıyor. Kimliklerinizi ellerinize alıp yüzümüzü araca dönerek beklememiz isteniyor. Bir süre sonra gelen rütbeli bir asker kimliklerimizi alıp soruyor: “Devrim soyadın ne?” Cevaplıyorum. “Ne iş yapıyorsun?” Öğrenciyim. “Nereye gidiyorsun?” Hozat. “Niye gidiyorsun?” Bu soruya cevap verebilecek miyim. Teyzem orada ziyaretine gideceğim diyorum. “Ne kadar kalacaksın?” Akşama doğru döneceğiz diyorum. Aracın bagajı oldukça detaylı aranıyor ve araca binin deniyor. Yarım saat sonra başka bir rütbeli komutan geliyor. Adımızı, soyadımızı kimlik elinde olduğu halde ne iş yaptığımızı, nereye gittiğimizi, neden gittiğimizi soruyor, cevaplıyoruz. “Gidebilirsiniz.” Aracı kullanan arkadaşım x şeklindeki bariyerleri kenara çekmemi söylüyor, çekiyorum. Araç ilerlediğinde bariyerleri kapatırken kulübeye doğru bakıyorum. Kulübede askerin eli silahın tetik boşluğunda ve tam bana bakıyor. Anlıyorum ki birçok silah aracımızın üzerinde. Hayatımız 20 yaşında bir gencin korka korka günlerini geçirdiği bir karakolda ne kadar soğukkanlı durabildiğine bağlı. Silahın nişanından bakan göz arpacığın ivme tepesinden bizi gözlüyor. Tetik boşluğundaki parmağın titremesi kadar ince bir çizgide hayatımız... Yakın zamana kadar yol, bu karakolun içinden geçiyormuş karakola ağır saldırılar sonrası yol daha yukarı alınmış ne tesadüf ki o sıra kullandığım cümle yıllar sonra, oralarda askerlik yapmış bir genç tarafından kullanılıyor. Yanımdakine dönüp burada askerlik yapan için ne kadar korkunç buralar değil mi diyorum. Şöyle cevaplıyor “şu an hayatımız o korkuyu yaşayanın elinde dua edelim de bizden fazla korkmasın ya da yakın bir arkadaşı çatışmada vurulmasın.”

Bu yaz festival tarihinde Ovacık'tan Dersim Merkez’e doğru yol alırken “Olağan Üstü Hal” döneminin oldukça belalı karakollardan Torunoba Karakolu’na gelince arama noktasında aracımızın yanına gelen komutanın “festivale hoş geldiniz” diyerek bize çikolata ve kolonya ikram etmesi karşısında bir an şaşırmıştık. Araçtakiler arasında tam bir davranış farklılığı oluşmuştu. Bu yolda çektiklerimizi biz biliriz deyip çikolatayı reddeden, elini bir an çikolataya uzatıp hemen geri çeken ve teşekkür edip çikolata alanlarımız arasında yol boyu davranışımızın nedenleri üzerine tartışma sürmüştü.

Nazımiye Sarıyayla Karakolu'na yapılan baskını okuyunca, bu kareler gözümün önünden geçip gitti. Oldukça güzel doğası, rengarenk çiçekleri, böcekleri, kuşları, kelebekleri ile Dersim Dağları 20 yaşında bir gencin dilinde korkunç dağlara nasıl dönüşmüştü ve yıllarca tetik boşluğunda yaşayan halk, 30 yılı aşkın bu zamanı nasıl geçirmişti.

İşkenceler, orman yangınları, yıkılan evler, boşaltılan köyler, sürgün yolları, yanıbaşımızda vurulanlar, kaybedilenler, hemen hergün gelen cenazeler, ağıtlar, sloganlar, öfkeler... Böylece yazılan her bir başlığın altında kurulacak cümleler ile yaşanılanları anlatabilir miyiz ki...

Silahların susma umudunu hala taşıyoruz. Savaşı istememek en çok bizim hakkımızdır. Bu hakkımızı istiyoruz. Susturun silah seslerini ve silahların oluşturduğu dili...

www.arsivakurdi.org

ULAŞ SPOR ZORU BAŞARIYOR

Ovacık'ın başarılı spor kulübü, ciddi imkansızlıklarla boğuşmasına rağmen elde ettiği sportif başarılarla dikkat çekiyor. Kulüp başkanı Vedat Kekomemedoğulları, Ovacıklı gençlerin alkol ve kahvehane kültüründen farklı bir motivasyona ihtiyaçları bulunduğunu belirterek, Dersimlilerden ilgi ve sahiplenme beklediklerini vurguluyor.

Dersim Merkez'den Ovacık'a doğru ilerlerken yol boyu sağlı sollu olarak kayalara, köprülere yazılı olan sloganlardan biri, "Ulaşlar Ölmez"dir. Buradan hareketle Ulaşspor'un bir devrimcinin anısına kurulmuş bir spor kulübü olduğu sanılabilir. Ama öyle değil. Ulaş Ağce istanbu'lda bir kavgada öldürüldü. Babası Salih Zeki Ağce onun anısını yaşatmak için, Dersim'in dağına taşına adını yazmakla yetinmedi, 2008 yılında Ovacık'ta Ulaşspor adıyla bir spor külübü kurdu. Şimdi bu spor kulubü, imkansızlıklar içerisinde elde ettiği başarılarla dikkat çekiyor.

Külüp başkanlığını Vedat Kekomemedoğulları'nın, kaleci antrönörlüğünü Munzur Eren'in, takım antrenörlüğünü ise Süleyman Koçuk'un yaptığı Ulaşspor'un; 12 yaş ve üstü 53 lisanslı sporcusu var. Antreman yaptıkları sahaları, bahar aylarında çamur içinde oluyor. Kışın 2 metreyi aşan karı yine kendileri çiğneyerek sert-

leştirip kar üzerinde oynuyorlar. 22 metre kare konteynır içinde tuvalet, mutfak, duşluk ve soyunma odası var. Sahanın kiralanması ve konteynırın kurulması 15 bin liraya mal olmuş. Su ve kanalizasyon bağlantısını ve krampon ihtiyacını kaymakamlık karşılamış. İşadamı Kemal Yılmaz bin lira, Kemal Derman ise yediyüz elli lira bağışta bulunmuş.

Genellikle ilk öğretim ve lise öğrencilerinin futbol eğitimi görüp top koşturduğu Ulaşspor bünyesinde Ovacık'ta görev yapan Konyalı bir polis memuru da futbol oynuyor. Ulaşspor 9. Munzur Kültür ve Doğa Festivali'nde Dersimspor, Pertekspor, Hozatspor ve Ovacık Ulaşspor arasında yapılan turnuvada birinci oldu. Bu turnuvayı izleyen İstanbul Kartal Belediye Başkanı ve Kartal Spor Külübü başkanının dikkatini çeken Ulaşspor futbolcularından 10 kişi Kartalspor tarafından eğitim amaçlı olarak İstanbul'a davet edildi. Burhan Efendioğulları Kartal Belediyespor'a transfer edildi. Ali Demir, Kartalspor Süper Gençler Takımı'na alındı. Takıma seçilen Güven Yıldız ise okumak için geri döndü.

Zoru başarmak...

Ulaşspor Dersim Mahalli Lig Şampiyonluğunda 2009-2010 yılında ikinci, U 19 Gençler Dersim Liginde de Dersim Şampiyonu oldu. Türkiye genelinde 140 takımın katıldığı Türkiye U 19 şampiyonasında Dersim'i, Adıyaman ilinde Elazığ, Malatya, G.Antep, Ş.Urfa ve K.Maraş il birincileri karşısında ve Türkiye terfi maçlarında başarı ile temsil etti. Maç yapmak için Adıyaman gitmeleri Ovacıklı esnaf ve duyarlı kişilerin para yardımı yapması ile mümkün oldu. Adıyaman'da oynadıkları iki maçı da kaybetmelerine rağmen oynadıkları futbol büyük beğeni topladı.

Kulüp başkanı Vedat Kekomemedoğulları Ulaşspor'a özellikle Dersimli İşadamlarının destek vermelerini beklediğini belirterek "Adıyaman'da Ulaşspor'a oldukça ilgi oldu. Şöyle ki; doğru düzgün desteği olmayan, antrenman yapacak yerleri bile bulunmayan üçbin nüfuslu bir ilçe takımı olan Ulaşspor, ikiyüzbin ile bir milyon nüfuslu il temsilcilikleri karşısında göstermiş oldukları başa baş mücadele ve performansları ile göz doldurdu. Biz imkansızlıklarla çalışarak gençlerimizi alkol ve kahvehanede zaman geçirmenin dışında bir motivosyana yöneltiyoruz. Bu gençlere sahip çıkılmasını istiyoruz" dedi. Antrenör Süleyman Koçuk ise Dersimli gençlerin yeteneğinin önünün açılması için ilçe ve il yöneticileri ile Dersim için duyarlı kişilerin kendilerine sahip çıkmasını istiyor.

DEVLET OĞLUNU VURDU ŞİMDİ DE MALINI İSTİYOR

21-07-09
T.C.
KANGAL
ASLİYE HUKUK MAHKEMESİ
2004/61 E.S.
2003/262 K
Dosya No :
TAAHHÜTLÜ
No :
İHTAR
Belli edilen gün ve saatte mal
bulunmadığınız veya bir v
temsil edilmediğiniz takdirde
ğlamaya yokluğunuzda deva
hüküm verileceği ihtar olunu
337 Mad.)
Muhur ve İmza
Duruşma günü : __/__/__
Duruşma saati :
Duruşma yeri :
Bu zarfta

Dersim Pertek ilçesi Kurmeş Köyünde yaşayan Kazım İmak evine gelen bir ödeme ihbarını okuyunca ne yapacağını şaşırdı. Kazım İmak'ı şaşkına uğratan olayın hikayesi ise oldukça ilginç.

PKK doksanlı yılların başlarında Dersim'de her evden bir kişinin "saflarına" katılması çağrısında bulunmuş, bazı gençleri de "zorla" saflarına katmıştı. Özgür İmak da bunlardan biriydi. Özgür İmak, 16 yaşında iken 4 köylüsü ile beraber PKK tafından dağa götürülmüştü. Arkadaşları bir süre sonra kaçıp büyük şehirlere gitmelerine rağmen Özgür İmak dağda kalmayı tercih etti ve 3 yıl dağda kaldı. İmak, bu süre zarfında sorumluluklar da üstlendi. Dağdaki dördüncü yılına girerken, Sivas'ta ordu güçleriyle girdiği çatışmada, iddialara göre sağ olarak yakalanıp infaz edildi.

Babası Kazım İmak bu haberi alır almaz cenazesini almaya gider; ancak kendisine gösterilen gerilla cesetleri içerisinde Özgür İmak yoktur. Kazım İmak'ın oğlunun cenazesini teslim alması 55 günlük bir çaba sonucunda mümkün olur.

Ancak Özgür İmak hayatını kaybetmesine rağmen, arkasından açılan bir dava, sonuçta babasına fatura edilmek isteniyor.

Özgür İmak ve içinde bulunduğu grubun 12 Ağustos 1996 tarihinde Sivasın Kangal Köyü Alacahan Bucağı ile Akçahisar Köyü'nde demiryolu İstasyonuna baskın yaptıkları ve orada görevli İsmail Eryiğit'i öldürdükleri, Eryiğit'in ailesinin devlete dava açması sonucu Eryiğit'in alisine ödenen 11 bin TL'nin faizi ve diğer masraflarla beraber, Mardin'de açılan başka bir dava için 10 bin lira tazminatın Özgür İmak'tan dolayısı ile mirasçı olarak ailesinden alınmasına karar veriliyor.

Baba bu parayı ödeyemiyince Pertek merkezde ve Kurmeş köyünde bulunan evine ve arazilerine haciz gerçekleştiriyor. Evin içinde bulunan eşyalar yeddiemine teslim ediliyor ve evler ile arazilerin icraa yoluyla satış işlemleri yapılıyor. Ancak Dersim'de evi satın almak için kimse ihaleye katılmıyor. Baba Kazım ve anne Hatun İmak'ın Avukatı Mehmet Karagöz Özgür İmak'ın örgüte katıldığı dönemde ve öldürüldüğü dönemde üzerine kayıtlı hiçbir malı ve geliri olmadığı, üstelik kimsenin borcunun başka birisinden tahsil edilemiyeceği gerekçesi ile İçişleri Bakanlığının açmış olduğu davanın iptaili istemi ile Kangal Asli Hukuk Mahkemesine açtıkları dava reddedilince, 4. Hukuk Mahkemesi'nde temyize gidiyor, temyiz istemi de reddediliyor... Bunun üzerine aile AİHM'e başvurdu. AİHM davayı görmeyi kabul etti. Halen AİHM'in vereceği karar merakla bekleniyor. AİHM'in kararının benzer davalara da emsal teşkil edeceği belirtiliyor...

BİR DERSİM ERMENİSİ

"Nazımiye'nin (Kızıl Kilise) Tari köyünde doğan Aso Gil'in Serke Aş isimli çocuğunun; Serkiz, Arut ve Boğos isimli üç oğlu oluyor. Bunlar Dersim'de Ermeni kimliği ile yaşıyor. Ancak onların çucukları adlarını değiştirmek durumunda kalıyor. Serkis'in çocukları Devletli ve Çelik, Arut'un çocukları İres, Boğos'un çocukları ise Gültekin soyadını alıyor. Boğos'un oğlu olan dedem Garabet, Hüseyin adını almış. Dersim'de kilim dokumacılığı, kalaycılık, terzilik yaparak yaşamlarını sürdürmüşler." Selahattin Gültekin şimdiki adıyla Miran Pirgiç Gültekin ailesini böyle anlatıyor.

Bir Teyzesi adını ve Ermeniliğe dair hiç bir referansını değiştirmeden Dersim'den Antalya'ya sürgün edilmiş ordan İstanbul'a daha sonra Avrupa'ya göç etmiş. Bir teyzesi Antalya sürgününden Elazığ'a dönüyor. Kendini Türk ve Sunni olarak tanımlıyor. Türban takıyor namazında niyazında yaşıyor. Bir teyzesi kendini ne Türk ne de Kürt görüyor biz Aleviyiz diyor Alevilik inancına bağlı yaşıyor.

1960 Dersim doğumlu Miran Pirgiç; Dersim'in Gazik Mahallesi'nde çocukların kendisini Ermeni-Ermeni diye kızdırması ile Ermeni olduğunun farkına net olmayan bir biçimde vardığını söylüyor. 1978 yılında İstanbul'a ikametgahını alması ile Agos Gazetesi yayın kurulu üyesi Serkis Serokyan'ın buzdolabı tamircisi dükkanında çalışmaya başlaması Ermeniliğini daha net algılamasına yol açıyor. 1915 Ermeni Tehciri'nin hikayelerini okudukça kimliğine daha sıkı sarılma ihtiyacı gelişiyor. Hrant Dink'in katledilmesi ile beraber artık açıktan bu kimliği savunmaya başlıyor. Sonunda kendi milliyetine ait isim değişikliği için yasal süreci başlatıyor. Bakırköy 11. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin kararı ile Selahattin Gültekin adını Miran Pirgiç Gültekin olarak değiştiriyor.

Miran Pirgiç Dersim Ermelileri için çalışma yapacak bir dernek kurma çalışması sürdürüyor şu günlerde.

www.arsivakurdi.org

Dersim HAYAT
dersin ki hayat...

BARAJ SORUNUNDA 'HUKUK' TARTIŞMASI

İHD Dersim Temsilcisi Av. Barış Yıldırım'ın hukuksal girişimiyle; Ankara 13. İdare Mahkemesi'nin baraj yapımı konusunda verdiği "yürütmeyi durdurma" kararı, yeni bir hukuki durum ortaya çıkartırken, Dersim'de yeni bir tartışmanın da tetikleyicisi oldu. Mahkemenin kararı nedeniyle "Uzunçayır Barajının elektirik üretiminin durdurulması ve Baraj'ın kapaklarının derhal açılması" açıklaması yapan Av. Yıldırım'ın bu açıklaması, Dersim Barosu tarafından tepkiyle karşılandı. 27 Nisan 2010 tarihinde "Tunceli Barosu Yönetim Kurulu" imzasıyla basına ve kamuoyuna yapılan açıklamada Barış Yıldırım'ın çabalarıyla ilgili şu ifadelere yer verildi:

> Tunceli Barosu: Barış Yıldırım kamuoyuna yanlış bilgi verdi, meslek kurallarına riayet etmedi ve hakkında disiplin soruşturması başlatıldı…

"Munzur Nehri üzerinde bulunan Uzunçayır Barajı ile ilgili olarak Ankara 13. İdare mahkemesi tarafından yürütmeyi durdurma kararı verildiği ve bu kararla Uzunçayır Barajı'nın tüm faaliyetlerinin durdurulması gerektiği, elektrik üretiminin sonlandırılması ve baraj kapaklarının açılması gerektiği yönünde Tunceli Barosu'na bağlı bir avukat tarafından basına ve halka açıklamalar yapılmış ve karar halk tarafından sevinç ve davul zurnalar ile karşılanmıştır. Davayı açan baromuza bağlı avukat Barış Yıldırım tarafından Tunceli ilindeki tüm barajların yapımının durdurulması bakımından bu kararın emsal olacağı yönünde kamuoyuna açıklamalar yapılmıştır".

Tunceli Barosu: Yıldırım kamuoyunu yanlış bilgilendirdi

Açıklamanın devamında, ilgili mahkemenin kararının Yıldırım tarafından kamuoyuna yanlış lanse edildiği ve bu nedenle Dersimlilerin gereksiz yere sevinç gösterileri yaptığı belirtildi.

"Öncelikle belirtmek istediğimiz Uzunçayır barajı ile ilgili Ankara 13. İdare Mahkemesinin Yürütmeyi durdurma kararı basına ve halka açıklandığı şekilde değildir. İlgili karar bir hukuk kurumu olan Baromuz tarafından incelenmiş faaliyet durdurma, kapakların açılması ve barajların iptali vs. konuları içermediği anlaşılmıştır. Kararda; Davacı tarafından yapılan başvuruda, Enerji Piyasası Düzenleme Kurulunun elektrik lisansını iptal etmesi talep edilmiştir. İlgili talep idari makam olan Kurul tarafından cevaplandırılması gerekirken, yetki aşımı yapılarak daire başkanlığı tarafından cevaplandırılması, yetkisiz bir işlem olarak kabul edilmiş ve İYUK gereğince bu cevabın yürütmesinin durdurulmasına karar verilmiştir. Ortada bir cevabi yazının usuli yetkisizliği tespit edilmiş ve sadece bu cevabi yazının yürütülmesi durdurulmuştur. Bu da usule uygun yeni bir cevap verilmesini kapsamaktadır. Ayrıca kararın devamında Enerji Piyasası Düzenleme Kurulunun kararlarına karşı Danıştay'da dava açılabileceği, görevli mahkemenin Danıştay olduğu da dile getirilmiştir. Elektrik lisans işlemlerinin iptali istemlerinin ancak Danıştay tarafından karara bağlanacağı belirtilmiştir. Söz konusu bu dava ise Ankara da yetkisiz bir işleme karşı İdare Mahkemesinde açılmıştır".

Tunceli Barosu Yönetim Kurulu imzasıyla yapılan açıklamanın sonunda ise, Av. Barış Yıldırım'ın "kamuoyuna yanlış bilgi verme" iddiasıyla Disiplin Kurulu'na sevk edildiği bildirildi.

'Yıldırım meslek kurallarına riayet etmedi'

"Kamuoyuna açıklandığı gibi söz konusu karar, Uzunçayır barajının faaliyetlerinin durdurulduğu ve diğer barajların iptaline emsal teşkil ettiği yönündeki açıklamalar ile uyuşmamaktadır. Halkımız tarafından tepki ile karşılanan baraj projeleri konusundaki hassasiyet ortada olan bir gerçektir. Rehavet yaratacak tarzda yanlış bilgilendirmeler çevre mücadelesine zarar verecektir. Munzur kişisel çıkara alet edilmeyecek kadar kutsal bir meseledir. Söz konusu üyemiz hakkında kamuoyuna yanlış bilgi verme ve meslek kurallarına riayetsizlikten disiplin soruşturması başlatılmıştır"

> Siyasi parti ve STK'lar: Tunceli Barosunun çevre mücadelesinde nerede durduğu bellidir. Bugüne kadar HES'lere karşı hiçbir girişimde bulunmamıştır. Yapılan açıklama isabetsizdir, doğru değildir…

STK'lardan Baro'nun açıklamasına tepki

Öte yandan Tunceli Barosu YK'nun bu açıklaması ve Barış Yıldırım hakkında disiplin soruşturması başlatması, aralarında siyasi parti ve grupların da bulunduğu 14 sivil toplum örgütü tarafından protesto edildi.

ESP, Partizan, EMEP, İHD, HKM, ÖDP, Halk Cephesi, KESK ve bağlı sendikalar, Türk-İş ve bağlı sendikalar, DİSK-Emekli-Sen, DİSK-Gıda-İş, Yenigün Kadın Derneği, Munzur Çevre Derneği, Anafatma Kadın Derneği imzalarını taşıyan ortak açıklamada, yapımına Dersimlilerin büyük tepki gösterdiği ve 17 Ağustos'ta su tutmaya başlayan Uzunçayır Barajı ile ilgili olarak şöyle denildi:

"Uzunçayır Barajı'nın göl sahası Tunceli şehir merkezinin içine kadar uzanmaktadır.Tunceli şehir merkezinde atık su altyapı tesisleri,arıtma tesisi bulunmadığından çeşitli sebeplerle ortaya çıkan atıklar kanalizasyon şebekesinden v.s. direkt olarak alıcı ortam durumunda bulunan Uzunçayır Barajı Gölü'ne verilmektedir.Mevcut haliyle Uzunçayır Barajı'nın çevre mevzuatına aykırı olduğu, insan sağlığını tehdit ettiği ve yine jeolojik olarak Atatürk Mahallesi'nin zeminine zarar verdiği tartışmasızdır. Çevre mevzuatı uyarınca gerekli değerlendirmeler yapılmadan ve gerekli önlemler alınmadan Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu'nca Limak Şirketi'ne Uzunçayır Barajı ve Hidro Elektrik Santrali'nde elektrik üretimi için elektrik üretim lisansı verilmiştir.Bu durum Anayasa'ya, çevre mevzuatına, Elektrik Piyasası Kanunu'nun mevzuatına açıkça aykırıdır".

Açıklamada hukuki girişimlerle ilgili olarak da şu bilgiler verildi:

"Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu'nca Limak Şirketi'ne Uzunçayır Barajı ve Hidro Elektrik Santrali'nde elektrik üretimi için verilen elektrik üretim lisansının geri alınmasına, iptaline karar verilmesi için Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu'na başvuru yapılmıştır. Ve fakat bu talep kabul edilmemiştir. Talebin kabul edilmemesi üzerine Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu'nca Limak Şirketi'ne Tunceli'de bulunan Uzunçayır Barajı ve Hidro Elektrik Santrali'nde elektrik üretimi için verilen elektrik üretim lisansının geri alınmasına, iptaline dair talebin reddine dair işlemin yürütmesinin durdurulmasına ve iptaline karar verilmesi talebiyle dava açılmış ve neticede Ankara 13. İdare Mahkemesi'nce yürütmenin durdurulması kararı verilmiştir".

'Tunceli Barosu çevre mücadelesinde nerede duruyor?'

Daha sonra ise, Tunceli Barosu barajlar sorunuyla ilgili olarak "duyarsız" olmakla eleştirildi ve baro tarafından yapılan açıklamanın "doğru bulunmadığı" vurgulanarak devamla şöye açıklama yapıldı:.

Dersim'de yapılan ve yapılacak olan baraj ve HES'lere karşı hiçbir girişimde bulunmayan Tunceli Barosu'nun çevre mücadelesinden bahsetmeye hakkının olmadığı açıktır.

Dersim coğrafyasının hukuksuzca baraj ve HES projeleriyle boğulmaya çalışıldığı bir ortamda bu yönlü açıklamaların Baraj projelerini hayata geçirmek isteyenlerin işine yarayacağı ve çevre mücadelesini baltalayacağı tartışmasızdır. Tunceli Barosu çevre hakkını, savunup, barajlara karşı girişim başlatarak bu projelerin hukuksuzluğunu teşhir edecek yerde Uzunçayır Barajı ve HES'e dava açan Barış Yıldırım'a soruşturma açıp bunu kamuoyuna deklare etmektedir. Orta yerde bir karar vardır. Bu kararı halk lehine çevre lehine nasıl kullanabiliriz hesabı yapmak yerine kararın eksikliklerini aramak iyi niyetli bir yaklaşım değildir. Belirtmek gerekir ki en kısa zamanda çevre hukuku alanında çalışma yürüten hukukçulardan oluşturulacak bir heyetle bu kararın değerlendirilmesi ve mücadelemize katkı sunup sunmadığı halkımıza açıklanacaktır. Bu isabetsiz ve sorumsuz açıklamaları doğru görmediğimizi halkımıza duyururuz.'

Bu tartışmalı durumun barajların yapımının durdurulmasıyla ilgili olarak ne gibi sonuçlara yol açacağı ise merakla beklenen asıl husus…

www.arsivakur.org

AÇIK ÇAĞRI: MUNZUR GÖZLERİNDE GEREKLİ ÖNLEMLERİ ALIN

Turabi SALTIK /tsaltik@hotmail.com

Dersim'de efsaneler, mitolojik söylenceler günümüze en uzak geçmişten getirilmiştir. Kültür tarihi, halkın ilişkileri, ibadet ve inançları, dua ve yakarışları ile anlatısal sözlü söylenceler geçmişin derin izlerinden günümüze ulaştırılmıştır. Dersim'in müziği, cemi, inançları, sevdaları, kavgaları, dili, sözü, yetenekleri tüm bunlar Dersim uzak geçmişinin şimdileştirilmesidir. Geçmişi olmayanın geleceği de olmaz. Munzur Gözeleri, en uzak geçmişinde; Hepahistos, Herodot, Homeros, Strabon gibi antik edebiyat el yazmacılarınca Parthenia olarak dillendirilmiştir. Parthenia, birleşik bir sözcüktür. Köken olarak Dımılice- Zazaca- Kırmançça- bir kelimedir ve otuz çeşme veya otuz pınar anlamındadır. M.Ö. 220'lerden M.S. 225'lere kadar egemen olan Part Krallığı, -İskender sonrası- Dersim'in Ovacık-Pulur-Pardi köyü, Part Krallığının son başkentiydi ve bölge o zamanlar Parthenia olarak dillendiriliyordu. O zamanlar ki Parthenia (Otuz Çeşme) şimdilerdeki Gözeler, Dersim'in tarihi, coğrafi ve inançsal dokusuyla korunması gereken temel alanların başında gelir. Her yıl festival öncesi ve sonrası Gözeler on binlerce insan tarafından ziyaret edilmektedir. Bu sevindirici bir durumdur. İnsanlarımız Munzur Baba'yı ve Gözeleri gezip görürken, inançlarını ve özlemlerini de yaşatmaktadırlar.

Dersim il yöneticilerine, Belediyelere, Federasyon bünyesindeki Dersim Derneklerine, özellikle Ovacık Belediyesi ve Kaymakamlığına açık çağrı. Munzur Gözelerinde gerekli önlemleri alın!

Her yıl festivalle birlikte Munzur Baba Gözeleri'nde gözlemlenen pek çok büyük sorunlar oluşuyor:

1-Binlerce yıllık tarih, kültür, inanç ve ibadetiyle halka mal olmuş Munzur Baba ve Gözeler acil olarak koruma altına alınmalı. Coğrafi, tarihi, inançsal dokunun tahribatına izin verilmemelidir.

2-Festival haftasında on binlerce kişi, sonrasında ise günde ortalama 250-300 aile Gözeleri ziyaret etmektedir. Ziyarete gelen pek çok aile kurban kesip ibadetini gerçekleştiriyor. Açık alana uyduruk derme çatma bir kurban kesme yeri yapılmış. Kesilen kurbanların sakatatları, atıkları, kanları açıkta bir çukura gelişi güzel toplanmaktadır. Ağustos sıcağında atıklardan etrafa kokular yayılmakta. Sağlık açısından hiçbir ilaçlama ve önlem alınmamış. İçerisinde muslukları bulunan, kanallarında sular akan, derilerin tuzlanacağı bölümler ile yerin altında inşa edilmiş kapalı bir kesimhane yapılmalı. Bu kapalı alan projelendirilmelidir.

3-Kurbanlarını kesen aileler olanaklarıyla taşıdıkları odun ve kap kaçaklarla suyun her iki yakasında onlarca yerde ateşler yakıp kurbanlarını pişirmektedirler. Gün sonu ziyaret alanını terk edip gittiklerinde geride yanan ateşlerden arda kalan odun, kömür parçaları, közler, küller suya karışmaktadır. Kurbanların pişirileceği, içerisinde ocakların olduğu, tüp, kap kaşık ve her türlü araç gereçlerin bulunduğu bir büyük mutfak ve yemek hane projelendirilmeli ve yer altına kapalı bir alan inşa edilmelidir.

4-Çevreye yüzlerce içi dolu, boş çöp ve poşet artıkları bırakılmaktadır. Kalan poşetler ile pek çok meyve sebze kabukları Munzur suyuna atılmakta bu poşet ve atıklar yüz iki yüz metre aşağılarda su kıyısında çalılara takılıp kalmaktadır. Çöp toplamak için Ovacık Belediyesi iki aylığına en az üç kişi görevlendirmeli. Ziyarete gelen araçlardan makbuz karşılığı park parası alarak görevlendirdiği kişilerin ücretlerini karşılamalı.

5-Açıkta olan tuvaletler rezalet durumda. Yer altına alınmalı modern pek çok yeni tuvalet yapılmalı. Güneş enerjisiyle sıcak su sağlanmalı. Her tür özen gösterilmeli gerekli insani koşullar titizlikle sağlanmalı.

6-Kurbanlarını pişiren aileler bulaşıklarını su kıyısında yıkamaktadırlar. Sıvı deterjanlar Munzur'a karışmakta. Günde en az 300 aile bulaşık yıkamaktadır. Her aile ortalama 40 gram sıvı deterjan kullanıyor olsa 300 x 40 = 12000 gram sıvı deterjan eder, buda günde 12 kilo ayda 360 kilo 2 ayda 720 kilo sıvı deterjan eder. Bu kadar sıvı deterjan anında Munzur'a karışmaktadır. Bu, su canlıları için zehir demektir. Alabalık ve solucanlar, yengeçler, kurbağalar can çekişmektedir. Munzur Gözelerinde suyun her iki yakasına onlarca yıkama çeşmeleri yapılmalı, güneş enerjisi ile sıcak su buralara verilmeli. Her bir çeşmenin önünde yıkama havuzlarının deterjanlı suları yer altında borularla düzlük alanda yer altında depolama alanlarına pompalanmalıdır. Arıtma tesisi kurulmalıdır.

7-On yıldır Munzur suyunda su alan ve satan bir fabrikamız var. Fabrika yönetimi, Temmuz, Ağustos aylarında 2 aylığına en az 3 personeli çevre temizliği için görevlendirmelidir. Bu Munzursu'yunu satanların boynunun borcudur, Dersim'e karşı görevleridir.

8-Çevreye günlük çöpleri barındıracak, sızdırmayan sağlıklı poşetler, çöp bidonları sık aralıklarla yerleştirilmeli. Hiç kimse çöpleri yerlere atmamalı. Görevliler buraları denetlemeli.

9-Munzur Baba, Dersim'in kutsalıdır. Ziyaret alanı mesire yeri değildir. Su kıyısında onlarca kırık rakı ve bira şişeleri, kola kutuları, pet şişeler var. Ziyaret alanının uzağında, suyun karşı kıyısında aşağı taraflar mesire alanı seçilmeli ve insanlar içki ve eğlencelerini orada gerçekleştirmeli.

10-Gözelerde çevre düzenlenmesi yapılmalı. Bir kurul oluşturulmalı. Bu kurulda alanlarında uzman kişiler yer almalı. Çevre mühendisi, peyzaj, Sanat tarihçisi, ziraat mühendisi, tarihçi, sosyologlardan projelendirme için yararlanılmalıdır. Gözelerin çevresi ağaçlandırılmalı. Bitki örtüsüne uygun ağaç dikimine gidilmeli. Örneğin; karaağaç, çam, meşe, çınar, ceviz, dut, ardıç, son gözenin bulunduğu yamaçlara ise üzüm bağları ve iklime uygun değişik ağaçlar dikilmeli.

11-Gözelerin yamaçlarından suya doğru kayalar yuvarlanıp gelmektedir. Pek çok küçük kaya parçaları yağmur ve kar sularıyla gözeleri doldurmaktadır. Bunun önlenmesi için yamaçlara, kayaların tam önüne projelendirilip uygun, güzel görünümlü boydan boya bir istinat duvarı örülmeli, su kanallarıyla yağmur suları tahliye edilmeli.

12-Gözelere gelen her insanımız inançları gereği ziyarette mum yakmaktadır. Yanan mumlar çevrede büyük bir kirlilik yaratmaktadır. Önlem alınmalı ve mum yakma yerlerine temiz saçlar ve içlerine kum ve su konarak özel mum yakma yerleri yapılmalı.

13-Düzlük alana bir Cem evi yapılacağı ve projesi olduğu bilinmektedir. Yapılacak bu Cem evi yeri için 40 dönüm arsa ayrıldığı söylenmektedir. Cem evi projesi çevre düzenlenmesi, bahçe, park, çocuklar için oyun alanı ve her türlü kurban kesim ve pişirilme yeri hazırlanırken ve cem evinin en az iki katı yer altına alınmalı ve yer üstünde bir buçuk katı geçmeyecek şekilde bir proje üretilmelidir. Cem Evi'nin mimarsi diğer inşaatlara model olacak şekilde Dersim'in doğasına ve kültürüne uygun yapılmalıdır.

14-Çöp depolama alanı yer altına indirilmeli. Çöpler günlük taşınmalı.

15-Engelli insanlarımız için çevre düzenlemesi yapılmalı.

16-Hediyelik eşya stantları düzenli ve standart hale dönüştürülmeli, Ovacık Belediyesince sembolikte olsa ücretlendirilmeli, stant konum ve yerleri belirtilmeli.

17-Aydınlatma sadece birkaç direkten oluşmaktadır. Hiç birinin lambaları geceleri yanmamaktadır. Çevre aydınlatılması çoğaltılmalı.

18-İnsanlarımız Gözelerde ziyaret alanlarında şortlarla suya girmektedirler. Unutulmamalıdır ki su kıyısında bulunan köylerimizin çeşmelerine bu su içme suyu olarak gidiyor.

19-Munzur'da zamansız yapılan balık avcılığı sonlandırılmalı.

20-Zamansız toplanan sarımsaklar engellenmeli.

21-Gözelere girişte Kızılbaş-Alevi inançlarından kopuk bir Munzur Baba efsanesi uydurmacası tabelaya yazılmıştır. Gerçek Munzur Baba efsanesi Dımılice-Zazaca- Kırmançca- Türkçe olarak bir tabelaya yeniden yazılmalı girişe asılmalıdır.

22-Munzur gözelerinin üst kısmında Munzur A.Ş.'nin Su fabrikası olarak yaptığı bina bile alanın görüntüsünde iyi durmamaktayken yeni bir su fabrikasının Munzur Su Fabrikası ile tuvaletlerin arasındaki alana yapılacağı bilgisini aldım. Bu fabrikayı yapacak olanların başka bir arazi kiralamaları mümkündür. Suyun borularla başka bir alana taşınması mümkündür ve hiçbir sıkıntı yaratmasıda söz konusu değildir. Kimsenin ticaret yapmasına karışacak değiliz ancak unutulmamalı ki Munzur Baba Gözeleri gibi alanlar dünya mirası olarak hassasiyetle korunmaya ihtiyacı olan, yıpratılmaması gereken yerlerdir.Munzur Su Fabrikası inşaat alanı restorasyondan geçirilip estetikleştirerek doğaya uygun taş bina görünümüne dönüştürüle bilinir. Binanın etrafının çiçeklendirilmesi ağaçlandırılması yapıla bilinir. Yapımı planlanan yeni fabrikanın mutlaka çevreye ve doğaya uyumlu yapılmasına özen göstrerilmelidir. Munzur Baba Gözelerinde yapılacak sondaj vb çalışmalarda çok hassas olunmalı boruların vb çalışmaların görüntü kirliliği oluşturmamısına dikkat edilmelidir.

Geçmişi olmayanın geleceği olmaz. Munzur hem geçmişimiz hem geleceğimizdir. Sahipsiz bırakmayalım...

www.dersimarsivakurdi.org

Dersim HAYAT
dersin ki hayat...

HES'LERE KARŞI ÇIKAN KALKINMA DÜŞMANI(!)

Ceyhan ÇILĞIN
*Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Şehir ve Bölge planlama Lisans 4

On yaşına kadar hep çok sevdim büyük su birikintilerini. Aslında yaşadığımız coğrafyada hırçın akan Munzur Nehri'ne ufacık ellerimizle taş atmayı da severdik çoğumuz. Ama Keban Baraj'ı başkaydı. Tunceli'den Elazığ'a minibüsle yaptığımız yolculuklarda en merakla beklediğimiz an, Keban Baraj Gölü'nün gözümüz görebildiğince bir deniz misali arz-ı endam ettiği andı. Hepimiz adeta cama yapışır, büyük bir şaşkınlıkla seyrederdik Keban Barajı'nı, onlarca kez görmüş olsak bile… Büyüyünce fark ediyorsun çocukluğunun bazı köşebaşı heyecanlarının, şaşkınlıklarının artık halet-i ruhiyyende korkulara dönüştüğünü… Çok sevdiğin nice olgunun birçok canlı için nasıl zararlı hale geldiğini hayretle anlıyorsun.

Bu düşüncelere savrulmama sebep olan Çevre ve Orman Bakanı'nın, "Hidroelektrik Santrallere(HES) karşı çıkmak büyük kasıttır" özetli söylemlerini çocukluğumun şaşkınlığına bürünüp birçok kere okudum geçtiğimiz günlerde. Anafikri başından belli bu cümlelerle yılın mahut zamanlarında karşılaşmak adettendir artık. Muktedir, kendini masumlaştırıp öne çıkartırken illa ki bir düşman yaratmaktadır. Başbakan kendini "çevrecinin daniskası" ilan ederken çevrecilerin tek işinin sadece nümayiş yapmak olduğunu, aslında çevrecilerin bu eylemleri yaparak hükümetin 'iyi niyetli' girişimlerini engellemeye çalıştıklarını anlatıyor, sonra "çevrecinin daniskası" olarak İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı iken yaptığı 'çevreci' girişimlerden bahsediyor. 180 km öteden İstanbul'a su getirirken aslında çevreye verdiği zararı bir şekilde kabul ederken her şeyi insanlar için yaptığını açıklıyordu. Böylelikle insanın temel faydasını esas alan antroposentrik (insan merkezli) ekolojik yaklaşımın daniskasını da yapıyordu. 2008 Ağustos'unda bu açıklamaları yapan Başbakan Erdoğan'dan 2 yıl sonra Çevre ve Orman Bakanı Veysel Eroğlu, bu antroposentrik ekolojik yaklaşımı bir adım daha öteye taşıdı ve yine kendini "masum" ilan ederken, başbakanın diline kıyasla daha tehlikeli bir dil kurdu:

"Rusya bile kendi doğalgazı olmasına rağmen doğalgazdan elektrik üretmiyor. Bizim de bu konuda akıllı olmamız gerekir. Bazı gruplar, bazı lobiler hidroelektrik enerjisi çok ucuz olduğu ve kendi menfaatlerine zarar verdiği için bazı gönüllü kuruluş ve kişileri yönlendirip buna karşı bir propaganda yapıyorlar. Bu son derece yanlıştır. HES suyu kullanmıyor sadece düşümünden faydalanıyor sonra suyu tekrar nehre veriyor." (14 Nisan 2010, Radikal)

Bu açıklamayı okuyunca siz de Çevre ve Orman Bakanı'nın Hidroelektrik Santrallere karşı çıkanların lobicilik sonucu yönlendirildiği iddiasını ilk bakışta fark etmişsinizdir. Hemen arkasından Çevre Bakanı'nın bu açıklamalarında çevresel faktörlerden hiç söz etmediğini de görmüşsünüzdür. Kimin hangi temel faktörden sorumlu devlet bakanı olduğunu anlamakta güçlük çektiğimiz şu günlerde bu açıklamayı işleri gereği maliye yahut enerji bakanı yapsa bir nebze daha az şaşırtıcı olurdu. Ama Çevre ve Orman Bakanı bu açıklamaları yaparken sadece iktisadi açıklamalar yapmakla yetinmemiş ve kimi kuruluşları da "kalkınma düşmanı" imasıyla zan altında bırakmakta beis görmemiş. Eroğlu, Hidroelektrik Santralleri yere göğe sığdıramadığı açıklamasında 8 milyar dolarlık ithal edilen enerjinin son bulacağını da vurguluyor. Bu vurgusu ile HES'lere karşı çıkanları yönlendirdiğini iddia ettiklerinin kimler olduğunu da açıklıyor.

> Kimin hangi temel faktörden sorumlu devlet bakanı olduğunu anlamakta güçlük çektiğimiz şu günlerde bu açıklamayı işleri gereği maliye yahut enerji bakanı yapsa bir nebze daha az şaşırtıcı olurdu. Ama Çevre ve Orman Bakanı bu açıklamaları yaparken sadece iktisadi açıklamalar yapmakla yetinmemiş ve kimi kuruluşları da "kalkınma düşmanı" imasıyla zan altında bırakmakta beis görmemiş

HES'LERİN ÇEVRECİLİĞİ

Eroğlu'nun HES'lere karşı çıkanları bu türlü nitelemelerle saf dışı bırakmaya çalıştığı açıklamalarını bir kenara koyup HES kavramına geri dönelim. 2009 yılı verilerine göre Türkiye'de genel toplamda 1935 Hidroelektrik Santralden bahsediyoruz. İşletme halinde olan 158, inşa halinde olan 24, katı projesi hazır olan 15, planlama raporu hazır olan 175, Master Planı hazır olan 95, ilk etüdü yapılmış 259 ve tüzel kişiler tarafından geliştirilen 1209 adettir. 2007 yılında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'ndan Çevre ve Orman Bakanlığı'na geçiş yapan Devlet Su İşleri "kullanılmayan her damla su ülkemizin kaybolan parasıdır" şiarıyla her damla suyu kullanmaya niyetli. Zaten Çevre ve Orman Bakanı'nın Maliye Bakanı gibi konuşmasının arka planında DSİ'nin kendi bakanlığına bağlı bir kurum olmasının etkisi yoğundur. Ancak bizim Çevre ve Orman Bakanı Eroğlu'ndan beklentimiz ara sıra yine kendisine bağlı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nü de konuşmalarına katması. Zira HES'lerin ekonomik katkılarından bahsederken doğa koruma alanlarında ve milli parklarda yaratacağı çevresel etkilerden de bahsetmek gerekir.

> Biz de özel şirketler ve bakanlığın söz söylediği, laf ürettiği, yetinmeyip icraatlerini bina ettiği coğrafyaların insanları olarak doğamıza, sağlığımıza ve kültürümüze olumsuz müdahalelerde bulunacağına inandığımız her türlü projeye karşı çıkmakta beis görmeyeceğiz!

• Doğal akışı durdurulan ve önüne çekilen set ile birlikte biriken suyun yapısı ve özelliği değişebilir. Bu değişime ek olarak canlıların yaşam alanları tehlikeye girebilir ve nadir türler yok olabilir. Nitekim rezervuarlarda biriken sular sıcaklık ve neme bağlı olarak bölgenin iklimini değiştirebilir. Bu iklim değişikliği ve suyun uğrayacağı değişim sonucu bir çok endemik tür ve takson yok olabilir.

• HES'ler nedeniyle akarsular deltalarına tortu taşıyamamakta ve dolayısıyla tortu ile birlikte taşınan besinler deltalarda yaşayan canlılara ulaşamamaktadır.

• Suyu yüksek kotlarda tuttuğundan dolayı aşağıya doğru akış gerçekleşmemekte ve bu nedenle Kapalı havzalarda yeraltı suları ve doğal göller kurumaktadır. WWF'nin 2008 yılında yayınladığı Sulak Alan Raporu'nda son 40 yılda toplam 2.500.000 hektarlık sulak alanımızın yaklaşık 1.300.000 hektarının ekolojik ve ekonomik özellikerini yitirdiği açıklanıyor. Bu rakamlar sulak alanlarımızın yarısının zaten yok edildiğini anlatmaktadır.

• HES'lerin rezervuarında biriken sular kimi zaman orman alanlarını ve bu alanlarda yaşayan canlıları yok etmektedir. Çevre ve Orman Bakanlığı'nın GIS veritabanlı haritalarını incelediğimizde koruma alanları kısmında görülen milli parklarda ve doğal koruma alanlarında sürmekte olan HES projelerini görmek mümkün. Bu alanlarda yaşayan canlıların ve özellikle endemik türlerin zarar görebileceği her türlü projeye karşı çıkması gereken bakanlık, bünyesine yeni katılan DSİ'nin HES projelerini bu canlılardan ve orman alanlarından hiç bahsetmeden bizzat bakanın ağzından olumluyor.

• Rezervuar alanlarının altında kalan tarım arazileri dönüşşüz bir yok oluşa maruz kalıyor. Suların altında kalacak olan köylerdeki köylüler ise kendi kültürlerinden ya büyük şehirlere zorunlu göç ediyor yahut yine aynı kentin başka yörelerine taşınmak durumunda kalıyorlar. Böylelikle barajlar ve HES'ler sosyoekonomik sorunlara sebep oluyor.

• Arıtma tesislerinin olmadığı bölgelerde akarsuya dahil olan kanalizasyon ve atık sular rezervuar alanlarında birikip yöre halkı ve diğer canlılar için hastalık riskleri oluşturuyor.

HES'lerin direkt olarak verdiği zararlardan bir kısmı böyle ama en vurucusunu noktasal bir örnekle anlatabilmek için sona sakladım. Munzur Vadisi Milli Parkı'nda yapılması planlanan 8 HES'ten Konaktepe 1 ve Konaktepe 2 adlı HES'ler arasında kalan 15 kilometrelik bir alanda Munzur Nehri tünellerle taşınacak ve böylelikle adeta bir çevre katliamı yaratılacak. 15 kilometre boyunca hiç su akışı olmayacağından nehir yatağı kuruyacak. Çevreyle ilişkisini para üzerinden kuranlar bilmez ama biz biliriz ki eğer bu projeler gerçekleşirse kayalıkların başından nehrin kıyısına kadar su içmek için inen dağ keçileri su içmek için başka bir yer aramaya zorlanacak, su ekosistemindeki denge hali bazı türlerin yok olmasıyla birlikte dönüşsüz bir cansızlaşma haline evrilecek. Özeti şudur: 15 km boyunca alanı özellikli hale getiren unsurların büyük kısmı yok olacak! Ettikleri hayır(!) incittikleri kurbağaya bile değmiyor...

Özel şirketler ve bakanlığın söz söylediği, laf ürettiği, yetinmeyip icraatlerini bina ettiği coğrafyaların insanları olarak doğamıza, sağlığımıza ve kültürümüze olumsuz müdahalelerde bulunacağına inandığımız her türlü projeye karşı çıkmakta beis görmeyeceğiz!

www.arsivdersim.org

RÖPORTAJ

HAFIZAM YARIMDI TAMAMLANDI

Sanatçı Mikail Aslan'ın geçtiğimiz günlerde 'Hayıg' adıyla bir kitabı yayınlandı. Müzik alanındaki başarılı eserleriyle tanıdığımız Mikail Aslan'la, kendisini 'Hayıg'ı yazmaya iten nedenler üzerine ve tabii ki Dersim'in güncel sorunları, tartışmaları üzerine konuştuk. Mikail Aslan'ın sorularımıza verdiği açık yürekli yanıtlar, sanırız, herkes açısından oldukça düşündürücü olması gereken bir anlam ifade ediyor… Dersim Hayat

Uğurkan Ateş

Hayıg isimli kitabınız henüz yayınlandı. Kitabın demlenme sürecini anlatır mısınız?

Mikail Aslan

Müzik yapmaya başladığımız yıllarda, Zazaca şiir yazanların sayısı parmakla sayılacak kadar azdı. Bu nedenle, baştan itibaren bestelediğimiz melodilerin sözlerini de kendimiz yazmak zorundaydık. Bu yazmalar zaman içinde belli bir niteliğe ulaştı. Aslında yazma fikrim 1994'de Almanya'ya iltica ettiğimde, iltica kampında gelişti. Kitapta yer alan 'Reqayîsê hewru bihesne/Gök gürlemesini duy' bölümü o dönemlerden kalma. Lakin yazdığım şeyleri yetersiz görmüş olmalıyım ki bu tip denemeleri uzun bir zaman askıya aldım. Geçen sene yazdığım bir bölümle sanki dilim çözülmeye başladı. Nitekim 3 aylık süre zarfında kitabı tamamladım. Hayıg ismini verdiğim dosyamı tamamladıktan sonra bire bir Türkçe'ye çevirmek yerine o bölümlerin Türkçe anlamlarını ifade etmeye çalıştım. Ama Türkçe çevirileri yaparken defalarca sildim yeniden çevirdim, yine de tam olarak tutturamadım.

Hayıg'tan biraz bahsedermisiniz?

Hayıg, bizim dilimizde farkında olmak, diri olmak anlamına geliyor. Mesela birine "tı hewn dera" diye sorulduğunda der ki; "nê ez hayigu" yani uykuda değildir, çevrede olup bitenin farkındadır. Kitapta; Hayıg, Zanox ve Heydar isimli üç temsiliyet var. Bunları kainatta var olan üç temel renk ile şekillendirdim. Ateş tutuştuğunda ilk görülen renk mavidir, bu mavi daha sonra kırmızı ve sarıya dönüşür. Sarı; Hayıg'dır, madde dünyasına aittir, bedeni soğuktur. Kırmızı; Zanox'dur, ruh veya belleği temsil eder. Üçüncü renk mavi ise; Heydar'dır, koruyan ve kollayandır, bütünün ve sonsuzluğun nefesidir.

Hayıg; yerin yeti kat derininde yaşayan bir candır. Yaşadığına dair tek belirti, kulağındaki nehir uğultusudur. Hayıg, karanlık ve zulüm aleminde yaşıyorken, bir şimşek vuruşuyla uykusundan uyanır. Etrafında çalı, çırpı, taş, toprak her şey yanmaktadır. Alevler Hayıg'ı da sarar o da yanmaya başlar. Korku ve acı içerisinde oraya buraya kaçar, budalaya seslenir. "Ya sahip, benim bedenimden çıkan bu mavi alaz neyin nesidir" diye sorar. Budala yani, Zanox: "Hayıg, benim canım da bir zamanlar seninki gibi soğuktu. Sen şu an tanrının ayakları altındasın. Hayırlısıyla bu yangından kurtulur gelir, bizim mekanımıza varırsan o vakit gözlerinin önündeki siyah perde kalkar" der. Hayıg anlarki ateşten kaçış yoktur, canını alevlere teslim eder. Bir süre yandıktan sonra gözlerinin önünden siyah perde düşer ve gövdesinden çıkan alevlerin etrafını aydınlatmasıyla çevresini farketmeye başlar. Çünkü "Yanmazsa bir kimse öğrenemez." Hayıg'ın hikayesi böyle başlar.

Ateşin Dersim mitolojisinde oldukça önemli yeri var kitabı oluştururken bu durum size referans oldu mu? Ateşi siz nasıl tarif ediyorsunuz?

Bizde ateş çok güçlü bir yaşam ifadesidir, kutsaldır: Öyleki tanrı cemalini ilk önce ateşte göstermiştir. Ben tanrıyı, ateşin içerisinde kendini gösteren bir kelebek gibi tasavvur ettim. Yanmaya başlayan cisim, kelebeğin gövdesidir, mavi alazlarla çevrilidir. Havaya kalkan kanat kırmızıdır, Zanox'u temsil ediyor. Kelebeğin diğer kanadı yere yakın, sarıdır ve gölgesin ham ruhlu bir çocuk yani Hayıg oturuyor.Yaşama dair bütün nüveleri ateşte görebiliriz. Ateşin tonuna varan birini ateş yakmaz artık. Heydar kendini tarif ederken şöyle söylüyor; "Ben Heydar'ım ben olmazsam nice olur haliniz/ Rengimi sorarsan mavidir/ Birçoğu benden bir haberdir/Bir tarafım can, diğer tarafım bilge olmak isteyen sensin/ Gerçek adım vicdandır./ Hakikatin vicdanı... Zanox bana çok yakındır/ Hayıg ayaklarımın altında, dili henüz lâldır / Onun yanan canından çıkar suretim / Ateşe bak, alevden önce gelen, benim/ ben ateşin sebebiyim."

Hayıg gözelere giderken toplumsal bir kritik yapıyor. Orayı biraz anlatır mısınız. Sanki kişisel meramınız gibi olmuş...

Hayatımda ilk defa gözeleri görüyordum ve gördüğüm şey hiç de iç açıcı değildi; İlk gördüğüm, öldüresiye birbiriyle yumruklaşan iki gencin kavgasıydı. Beni oldukça etkileyen bu olayı yazdım. Kurdun, kuşun, börtü böceğin yuvası, Xızır'ın kapısı olarak ziyaret edilen bu mekan, bira şişeleri ve çöplerden geçilmiyordu. Bir tarafta kurban kesip taştan, çakıldan rızalık isteyen yaşlılarımız, diğer tarafta ise zil zurna sarhoş halde bira şişesini suya atanlarımız. Sanki iki ayrı kavim; yan yana yaşıyorlar ama hızla birbirinden uzaklaşıyor, birbirlerinin hislerini ve duygularını anlamıyorlar artık...

Hayıg 1938'den sonra ilk defa gözelere geliyor ve bu değişimi anlayamıyor. Lakin ortada başka bir durum var; herkes aslında ilerici olduğundan dem vuruyor, dünyanın hallerini çözmüş gibi bir arogantlık var. Hayıg uyandırmak istiyor ama Zanox "sus" diyor. Çünkü Hayıg oralarda yokken onlar çok büyük bir değişime uğrayıp, askeriyenin dilini öğrenmişler. Tartışma sonucunda uykusunu alamamışların sersem uyanışı sorgulanıyor. Zanox "Velhasıl, masum bir uykuya dalıp uyumak, sersem bir uyanıştan daha değerlidir" diyerek susmayı öğütlüyor..

Burada doğa insanının iç dünyasıyla "modern" insanın iç dünyasını anlamaya çalıştım. "Feodal" ve "geri" olarak nitelenen insanlar ziyaretine, taşına, toprağına yani bir bütün olarak doğaya ve doğanın içinde yer alan tüm canlı varlıklara daha büyük değer biçiyordu ve adeta kutsuyordu. "Yeni değerler" adı altında yaşanılanın bir manipülasyon olduğuna inanıyorum. Eski insanımız nehirlerini böyle kirletmiyordu, ırmağındaki balığa da dokunmuyordu. Nasıl oluyor da "ilerici insan" doğasına ve kültürüne bu kadar düşman olabiliyor. "Bir yerin nehri ne kadar bulanıksa insanı da o kadar bulanıktır" diyorum. Hayıg bunları sorguluyor, cevap arıyor.

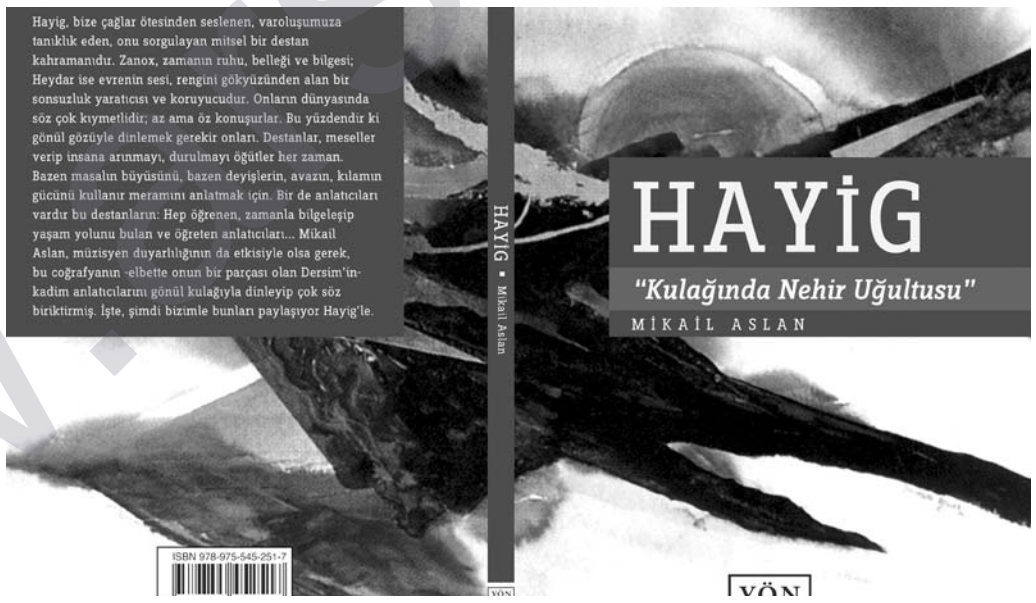

Alkol kullanımı Dersim'de geçmişten gelen kültürel bir davranış mı, siz alkol kullanımına karşı mısınız?

Ben alkole karşı değilim. Fakat her şeyin bir yeri vardır. Bar ayrıdır, eğlence yeri ayrıdır, ziyaret ayrıdır. Bizim zaten her ortamımızda alkol var, bırakalım "ziyaretlerimiz"de de alkol olmasın. İnsan neden ziyarete gitmiş, arınmak ve iç sesini dinlemek için değil mi? Alkol buna hizmet ediyor mu? Ayrıca Alkolün bizim kültürümüzün bir parçası olduğu şeklindeki sözlere katılmıyorum. Ama bir şekilde toplumumuza girdi ve yer edindi. Öyle ki bir kadehte birbirini öldürme durumuna geliyor bazıları, bu öfkenin sebebini anlamaya çalışıyorum.

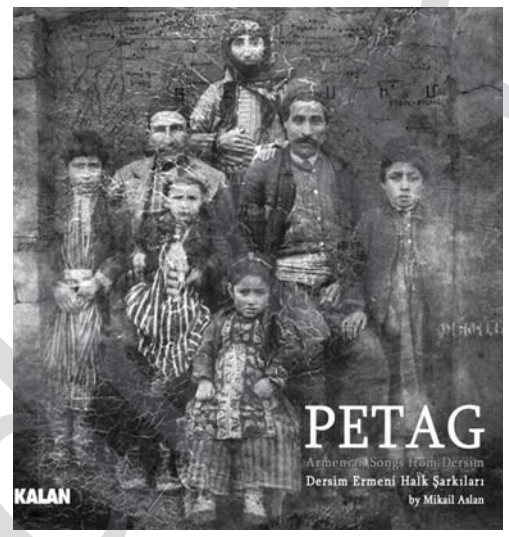

Bu öfkenin Sebebi nedir sizce, çözüm öneriniz var mı ayrıca?

Kimlik ile bir türlü doğru kurulamayan ilişki bence. Başkalaşan bir insan, geçmişe dair acı anılarını yüzleşmeden kapatmaya çalışırken daha da öfkeli ve yıkıcı bir hal alır. Kendi tenine yabancılaşan birinin yarasına merhem bulmak güçtür. Yaşanmış onca büyük yıkımın yarattığı travmalar var bunu biliyoruz. Asimilasyon politikasının sonuçlarını da bu örneklerde daha iyi görebiliyoruz. Fakat en önemlisi kendi ana dilimizde anlamaya ve anlatmaya başlamamızdır. Türkçe konuşarak o toprağın sorunlarına çözüm bulamayız. Şimdiye kadar çözümsüz kalmamızın nedenini, o coğrafyanın dillerini ve ruhunu unutmuş olmakta buluyorum. O coğrafyanın dilini ve ruhunu bilmeyen o coğrafyanın sorunlarına çözüm bulamaz. 1990'ların başındaki sloganımız halen geçerlidir "sömürgeciliğin dili ile ne sanat ne de siyaset." Bizlere 7-8 yaşından sonra Türkçe öğretildi, daha öncesinde bilmiyorduk. Zorla öğretilen bir dil var ve bu dil öğretilirken de senin kimliğin ötekileştirilerek aşağılandı ve hor görüldü. Vicdan kabul etmez bunu.

Yeni hazırladığınız albümlerinizden bahseder misiniz? Koçgiri klamları dışında Dersim'de ötekileştirilmiş bir başka dilden albüm hazırladınız. Bu yönelimi anlatır mısız?

Evet, iki ayrı albüm çalışmasından biri Koçgiri'ye ait bir halk destanı, "Pelguzar" ismini taşıyor. Bava Xıdır adlı bir ozanın ermiş bir kadın olan Didar Ana'ya aşkını ve tutkusunu anlatıyor. Bava Xıdır'ın bu şiirlerini, Basel'de yaşayan arkadaşım Tevfik Şahin toparlayıp arşivledi. Bava Xıdır, aşkının karşılıksız olduğunu sonradan anladığı halde yine de yazmaktan ve söylemekten vazgeçmiyor. Didar Ana öldükten sonra mezarı türbe oluyor. Türbesi şu an Hacı Bektaş'ta bulunan Çilexane de bulunuyor (Didar Ana Türbesi).

www.sivarkurdi.org

Diğer Albüm ise Petag (Dersim Ermeni Halk Şarkıları) adını taşıyor. Albümün tümü Ermenice'dir. Uzun bir dönem komşuluk, kirvelik, musayiplik yaptığımız Ermenilerin halk şarkılarını seslendirdik, onların hatırasını canlandırmaya çalıştık. Levent Güneş ve Cebrail Kalın'ın düzenlemelerini yaptıkları albümü Yerevan'da kaydettik.

Dersim'de Ermeni kelimesi daha çok altın ile eşdeğer gibi algılanıyorken, siz başka bir hazineye mi işaret ediyorsunuz?

Evet bu çok üzücü bir şey. Ermenilerden bahsedildiğinde akla ilk gelen onların altını oluyor. Köylerimizin önemli bir kısmının isimleri Ermenice, mezartaşlarından kileselere kadar Ermeniler'den kalma birçok iz var. Kendimi bir Ermeni'nin yerine koyduğumda çok acı bir tablo görüyorum. Oysa bizim Ermenilerle iç içeliğimiz Cumhuriyet öncesine kadar böyle değildi. Cumhuriyet sonrasının resmi politikası bizleri de değişik biçimde etkisi altına almış ki, küfür anında "lacê Hermeni" şeklinde bir küfür bazılarımızın ağzından çıkıveriyor. Sizin de sorunuzda söylediğiniz gibi biz bu albümle başka bir hazineye dikkat çekmek istedik. Bir dönem bizimle; kirvelik, musahiplik yapan, karşılıklı kız alıp veren, kültürümüze çok büyük değerler katan Ermeni halkımızın hatırasını canlandırırken bir yanıyla eksik olan bir damarımızı, önemli bir kültür bileşenimizi yeniden yakalama şansı bulduk. Zazalık, Kurmanclık, Ermenilik, Kızılbaşlık vb. Dersim'i Dersim yapan renklerdir. Ancak bunları yanyana getirdiğimizde Dersimlilik denen olguyu anlayabiriz. Aslında Ermeni Müziği ve melodileri ile uğraşırken kendi belleğimi yeniledim, hafızamın diğer yarısını tamamlandım diyebilirim.

Dersim çok kimliklidir mi diyorsunuz?

Tabi ki Dersim'i oluşturan birçok kimlik ve bileşim var. Fakat daha önemlisi şunu söylüyorum; Zazacılık, Ermenicilik, Kürtçülük, Alevicilik değildir mesele. İnsan Alevi, Zaza, Kürt olabilir ama insan kimliği için gayret ederken diğer taraftan insanlığını yitirirse bu kimliklerin hiçbir manası kalmaz. Çoğunlukla düşülen hata budur. Bir kimliği tutup diğerini ötekileştiremeyiz. Herhangi bir damarımızı alıp diğerine düşman yapamayız.

Son yıllarda tek kimlik yaratılmaya çalışıyor gibi. Zazalar, Kürt müdür değil midir tartışması oluyor zaman zaman. Siz nasıl bakıyorsunuz bu yönelime?

Yılmaz Güney bir söyleşisinde "annem Zaza, babam Kürt'tür." demişti. O zaman kimse Yılmaz Güney'e sormamıştı "Sen neden birine Kürt diğerine Zaza diyorsun, ikisi de Kürt değil mi?" Dikkat ederseniz yıllar önce çok doğal bir ifade biçimi günümüzde çok başka tartışmalara sebep olabiliyor. 1997 yılında Kürt Kültür Akademisi bünyesinde kültürel bazı çalışmalar yürütürken çok sevdiğim bir arkadaşım bana "Heval sen niye Kurdi kılam söylemiyorsun?" diye sorunca, o an cevap bulamadım ve ilk defa bu konu üzerinde düşünmeye başladım. Arkadaşımın kafasındaki Kürtlük; Qurmanclık ve Şafiilikti benim kafamdaki Kürtlük ise; Zazalık ve Kızılbaşlıktı. Aslında böyle olması da güzeldi, "Kürt" sözünün altında bu kadar farklılığın yanyana durabilmesi mucizevi bir şeydi. Kürtlüğü, Qurmanclık üzerinde algılama ve tarif etme eğilimi yıllar içinde Kürt siyasal hareketleri içinde etkisini arttırdı. Hatta alt kimlik-üst kimlik, resmi dil-resmi

din gibi kavramlar tartışılmaya başlandı. Bu belki de çok bilinçli bir şekilde yapılmıyordu ama Zazaca üzerinde yetersiz çalışmalar, "resmi dil Qurmancidir" gibi dönem dönem sarfedilen anlayışlar, Zazaca'nın, Qurmanci'nin yanında geri kalmışlığı vb. etkenler kafamızda çelişkilere yol açıyordu.

Kürt hareketleri içindeki bu Qurmanc penceresinden bakış açısının benim gibi birçok insanda huzursuzluk yarattığı bir gerçektir. Zaten neredeyse yok olmakla yüz yüze olan Zazaca'nın "resmi dil" Qurmancinin gölgesinde küçük kardeş muamelesi görmesi hakkaniyetli değildir.

"Zazacılık" vb. terimlerle tartışmanın önü tutuluyor, tabuya dönüştürülüyor. Zazalar'dan bazıları da yanlış anlaşılmamak için bu "bölücülük çağrıştıran" kelimeden ısrarla uzak durmaya çalışıyorlar. Oysaki Zazaca konuşanların birçok yerde kendilerini ana dillerinde "Zaza" olarak tanımladıkları sır değildir. Sorunun kaynağı başkadır: Bu da ulusal Kürt hareketleri içinde gelişen Qurmanc milliyetçiliğinden başka birşey değildir. Bir dönemin Türk Solu içerisinde egemen ulus anlayışı ezilen ulus tarafından devralındı. Sonuç olarak bir insan kendisini Zaza olarak tanımlıyorsa o kesin Kürtlüğe karşı bir şey söylüyor mantığı sakattır. "Zaza" kelimesi son yıllarda yaratılmış bir kavram değil, yüzyıllarca kullanılmıştır. İlkel Zazacılık eğilimi ise çoğunlukla Kürt hareketleri içindeki Qurmanc milliyetçiliğine karşı tepki olarak ortaya çıkıyor. Tabi ki bunu körükleyen odaklar olabilir ama bu başka bir konu. Eskiden değil de neden şimdi Yılmaz Güney'in söylemini tuhaf görüyoruz? Zira Azeriler, Türkler, Tatarlar, Kırgızlar da aynı soydan geliyorlar ama bir Azeri'ye sen Türksün dersen "hayır, ben Azeriyem" der. Kürtlük ve Zazalık böyle bir şey. Zazaların kendi etnitelerini söylemeleri gerekiyor. Kürtler içinde resmi dil, resmi din anlayışları gerici anlayışlardır. Hatta Zazalar kendilerini küçük kardeş gibi hissetmemeleri için, bir daha küçük bir azınlığın büyük nüfuslunun gölgesinde erimesine prim vermemek için Kürt isminin kullanıldığı her yerde Zaza adı da dahil edilmelidir. Kürt-Zaza veya Zaza/Kürt gibi ki, halklar ancak bu şekilde birbirlerine gönül verip yanyana yaşarlar. Aynı kökenden gelip bugün ayrı diller konuşan Qurmanclar ve Zazaların birlikteliği böyle kurumlaşabilir ancak.

Bu durum belli ki birçok kişiyi rahatsız ediyor, genel olarak Dersimliler arasındaki bu kimlik arayışı nereye gidiyor?

Alevilik, Kürtlük, Zazalık, Kırmanclık vb. yönlerde seyreden bu arayışlar bir dönem sonra olgunlaşacak diye düşünüyorum. Bu tipte bir kimlik arayışı bizde yeni olduğu için biraz tuhafımıza gidiyor. Ancak kimlik arayışları üzerinden toplum içerisinde bir uçlaştırma ve çatallaştırma durumu da var. Bu konuya dikkat çekmek istiyorum. Bir dönem bölgemizdeki devrimci örgütler birbirlerine karşı uçlaştırıldı, öyle ki bazıları birbirine kurşun dahi sıktılar. Bu kavgalarda ölen Dersimliler'in sayısı az değil. Aynı şekilde kimlik arayışları üzerinden böyle bir durum yaratılabilir. Bu ötekileştirme, birbirine karşı uçlaştırma durumlarını biraz eski zamana benzetiyorum. Acaba Dersimliler'i biribirine düşürmek için yeni planlar mı var diye düşünüyorum.

RESMİ İDEOLOJİ, DERSİM VE YÜZLEŞME...

Cafer SOLGUN / cafersolgun@gmail.com

Öncesi bir yana, Cumhuriyet'in tarihiyle yaşıt resmi ideoloji bağlantılı red ve inkarcılık politikası, hayatın inatçı gerçekleri karşısında açık bir "iflas" durumunu yaşıyor.

Böyle olması kaçınılmazdı. Hayatı, tarihi, toplumsal olguları, etnik, kültürel ve inanç boyutundaki değer ve zenginliklerimizi elinizde tuttuğunuz egemenlik araçlarıyla (bunu "zor" araçları olarak da anlayabilirsiniz) "yasaklı" hale getirebilir, sindirebilirsiniz; ama "yok" edemezsiniz…

Kürt sorunu ile ilgili yaşadığımız acılı süreçlerin sonucunda geldiğimiz nokta, bunun en somut ve çarpıcı göstergesi olmaktadır. Ve zaten Kürt sorunu ve Kürt sorunuyla bağlantılı gelişmeler, resmi ideoloji mantığının, deyim yerindeyse "zayıf karnı" idi. "Karda yürürken çıkardıkları kart-kurt sesleri nedeniyle bunlara Kürt denmektedir" abukluğundan bugün geldiğimiz "demokratik açılım" süreci, bahsettiğim "iflas" durumunun da en yalın kanıtı değerindedir. Hiç kuşkusuz siyasi iktidarın "demokratik açılım" sürecini ortalıkta bırakmış olması, bir olumsuzluktur. Diğer bir deyişle artık savunulamaz hale gelen inkarcılık, henüz demokratik, barışçıl bir çözümün gerekçesi olarak siyasi bir irade kaynağı olmuş değildir. Ancak gelinen noktadan geriye gidilmesi, örneğin yeniden "kart-kurt-Kürt" yıllarına geri dönülmesi olanağı da yoktur. Bu "araf" durumunun sancılarını ne kadar daha çekmeye devam edeceğimiz ayrı bir tartışma konusu; ama Türkiye, sözcüğün genel manasında bir "demokratik açılım" sürecine girmiştir ve bu yolda düşe-kalka da olsa ilerlenecektir inancındayım.

Bu sürecin temel konularından ve aynı zamanda resmi ideoloji mantığının redci, inkarcı, tekçi nitelik ve içyüzünü en "çıplak" haliyle görmemizi sağlayan olgularından biri de Dersim meselesidir. Zira 1937-38 Dersim katliamı, sadece bir "insanlık suçu" olması bağlamında değil, yanısıra, katliamcıların mantığını, amacını en açık şekilde sergilemesi bakımından da son derece öğreticidir…

Resmi ideoloji Türkiye'yi etnik olarak Türk, inanç olarak Sünni, ideolojik olarak da "Kemalizm etrafında kaynaşmış bir kitle" dayatmasıyla kendi ulus-devlet kalıpları içerisinde yeniden şekillendirmek istemiştir. Bu amacını nasıl, hangi yöntem ve uygulamalarla hayata geçirmek istediğini anlamak için, Dersim gerçeğini bilmek gerekir…

Biliniyor, Dersim sadece etnik kimliği itibarıyla değil, aynı zamanda sahiplik ettiği inanç yapısıyla da özgündür. Dersim'in Kızılbaş-Alevi kimliği, belki de etnik kimliğinden daha fazla hedeflenen bir "tehdit ve tehlike" konusu olarak görülmüştür. Sorunun Yavuz Sultan Selim'e kadar uzanan tarihsel bir evveliyatı olduğu da bilinmektedir.

Bu durum, Dersim gerçekliğini bütün boyutlarıyla yeniden gündeme getirmenin en temel nedeni ve gerekçesidir. Bu temelde son yıllarda gelişen, daha yerinde bir deyişle açığa çıkan Dersim duyarlılığı önemlidir, anlamlıdır. Bu duyarlılığın doğrudan birer sonucu olarak yürütülen çalışmalar (belgesel filmler, araştırmalar, kitap ve yazılar, yayınlar vb.), yeterli veya yetersiz yönleri ayrı bir tartışma konusu olacak şekilde, Türkiye'nin yaşadığı sancılı demokratikleşme ve yüzleşme sürecinin somut argümanları değeri taşımakta, doğal olarak bu rolü oynamaktadır.

Bu alandaki etkinlik ve çalışmaların, bu sürecin etkin bir unsuru olması noktasında ise, bütün kurumlarımıza, herbirimize, daha ciddi ve sorumlu davranmak görevi düşmektedir. Çünkü kendi kimlik ve değerlerimizi sahiplenmek, sadece kişilik ve onurumuzun kaçınılmaz bir gereği değil; aynı zamanda Türkiye'nin devlet ve toplum olarak demokratikleşme ve yüzleşme ihtiyacının da yakıcı bir gereğidir.

***

Kendisini yenileyerek yayınına devam eden Dersim Hayat sayfalarında bu sayıdan itibaren sizlerle beraber olacağım. Gazetemizin kendi alanında üstlendiği rol ve sorumluluğu daha güçlü şekilde yerine getirmesine katkıda bulunmak, yegane çabam olacaktır…

www.arsivakurdi.org

RÖPORTAJ

TEMBELİK ÖLÜMÜ SEÇMEKTİR

Maraş'tan gelerek Dersim Ovacık'ta 3 bin dönüm arazide ayçiçeği ve fasulye ekimi yapan Özcan Ailesinden Dursun Ali Özcan ile Ovacık'ta neden tarımsal üretim yapamayı tercih ettikleri üzerine söyleyişi yaptık.

Ceren Özdemir

Dursun Ali bey, Kendinizden kısaca bahseder misiniz?

Dursun Ali Özcan:

1964 Maraş Göksu doğumluyum. Çukurova Üniversitesi'nde İşletme okuduktan sonra gıda sektöründe çalıştım. Kuruyemiş sektörüne ayçiçeği temini yaparken girdim ve bir süre sonra kendim üretim yapmaya karar verdim. Biz üç kardeşiz. Kendi üretimimizi zamanla genişletmeye karar verdik. Ovacık'a gelişimiz de yeni üretim sahaları arayışından oldu.

Ovacık'tan nasıl haberdar oldunuz?

Erzincan, Muş gibi çeşitli yerlerde araştırmalar yapan arkadaşlarımız var. Türkiye'nin her yerini araştırıyoruz. Araştırmamız sonucunda burada bir ova olduğunu ve suyunun da bol olduğunu öğrendik.

Çeşitli sebeplerden buraya insanların gelmediğini fakat bunun geçerli bir neden olmayacağını düşündük ve geldik Ovacık'a. Tabiki öncelikle kendi kalkınmamızı düşünüyoruz. Fakat buradaki halka da yardımcı olmak istiyoruz. Bizden yardım isteyen herkese yardımcı oluyoruz. Olacağız.

Geçen yıl Ovacık'ta hangi köylerde ekim yaptınız?

Ziyaret, Topuzlu, Hanuşağı köylerinde değişik şahısların 1500 dönümlük arazilerini kiralamak suretiyle ekim yaptık. Bir yıllığına kiralamış olmamıza rağmen hem biz hem de arazilerini kiraya verenler mennun olduğu için karşılıklı mutabakat ile önümüzdeki yıllarda arazileri kullanmaya ve bu arazilerde ekim yapmaya devam edeceğiz.

Bu yıl yeni köyler eklendi mi?

Evet eklendi. Bu yıl Ziyaret, Topuzlu, Hanuşağı, Ağdat, Yeşilyazı köylerinden değişik şahıslara ait üç bin dönüm araziye fasulye ve ayçiçeği ekimi yapıyoruz.

Ovacık'ta Tarımsal üretimini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Buraya tarım teknolojisi nerdeyse hiç girmemiş. Tarım aletleri çok kısıtlı. Hiprik tohum hiç girmemiş. Burada nene ve dede usulü ekip yapılıyor. Alternatif üretim hiç yapılmıyor. Fakat buranın toprağı çok güzel burada narenciye, pamuk ve buna benzer ürünler dışında her şey hem de oldukça güzel yetişir. Toprak verimli, su bol, araziler geniş. Burada buğday yetiştirilemiyor soğuğa dayanıklı olarak Tigrem'in yetiştirdiği tohumlar hiç kullanılmıyor. Yani verimliliği yüksek ürünler buraya girmemiş. Tigrem araştırma kuruluşu iklime göre tohum araştırması yapıyor. Buraya bu ürünler girerse üretim on kat artar. Bu da hayvancılığın altyapısı için uygun olur. Hayvan yemi olacak ürünler yetiştirilemediği için Urfa'dan Diyarbakır'dan pahalıya alınıyor. Tabiki böyle olunca hayvancılığın gelişimi de engellenmiş oluyor. Bunlar olmayınca insanlar farklı yollara farklı çözüm mantalitesine yöneliyor tabiki. Burada birçok sorunun yanında ekonomik çıkmaz sözkonusu. Buradaki idarecilerin özellikle ziraatın yol göstericiliğine ihtiyacı var. Ziraatın sahaya inmesi gereklidir. Ekim alanı nasıl hazırlanır, tohum nasıl ekilir ondan sonraki hizmetler teknolojiye nasıl uygun hale getirilir, birim maliyetler nasıl düşürülür, en yüksek fayda nasıl elde edilir gibi eğitim ve olanaklarını göstermesi lazım. Bu da çok büyük rahatlık getirir. Hiçbir bakım yapılmadan tesadüfen yetişen fasulye ile ilerlemek mümkün değildir. Biz burada çok geniş alana ekim yaptık. Kısa zamanda iyi bir netice aldık. Biliyorsunuz geçen yıl yaz ayında geldik, hazırlığımızı sonbaharda yapsaydık çok daha iyi sonuç alırdık. Daha kısa zamanda hasat zamanına girerdik. Buna rağmen iyi bir sonuç aldık.

> Açık söyleyeyim şu anda burada ilkel dönemin tarımı yapılıyor. Klan toplumunun kendine yetecek kadar avlanması gibi bir durum. Bunca saydığımız şeylerin tabi ki nedenleri var. Savaştır, göçtür vb. sayacağımız bir dünya şey var. Ancak unutulmamalı ki insanın en üstün yeteneği hep yaşama olan bağlılığıdır. Tembellik ölümü seçmektir.

Daha iyi üretim yapmak için sizden yardım talebinde bulunan köylü oldu mu?

Evet, çok sevindirici talepler var. Bizi de ortak edin ya da bizim de bu yönlü üretim yapmamız için yol gösterin ya da biz de sizinle çalışalım gibi talepler oldu.

Ovacık'a ilk geldiğinizde nasıl bir tepki ile karşılandınız?

Buraya ilk geldiğimizde "siz Ovacık'ı bilmiyorsunuz, burada bu ürün olmaz" diyorlardı. Buranın rakımı 1300, iklimin şartlarını toprağın yapısını biliyoruz diyoruz. "Yok boşuna uğraşıyorsunuz" diyorlardı. Fakat bunu söyleyenler aslında burayı ve burada yetişecek ürünleri bilmiyorlar. Dedelerinin ya da babalarının bile çok zor şartlarda ürettiği ürünlerden ve ürünleri üretme yöntemlerinden haberleri yok ya da bilmek istemeyen kişiler. Biz buna rağmen burada üretim yaptık. Olmaz diye konuşanları değer almadık biz kendi etüdlerimizi değer aldık.

Yanınızda buranın köylüsünden çalışan var mı?

Evet var. Sulama işinde 10 kişi sürekli çalışıyor. Geçen yıl hasat zamanı 40-50 civarında çalışan oldu. Önümüzdeki dönemde daha da artabilir çalışan sayısı.

Burada çalışacak tarım işçisi bulmakta zorlanıyor musunuz?

Tabi uzunca zamandır yaşanan sıkıntılardan kaynaklı bir boşvermişlik, tembelleşme durumu var. Buna rağmen biz buranın halkı ile çalışıyoruz. Adıyaman gibi illerden bize talep geldi, gelip çalışmak için. Biz bunu kabul etmedik. Biz buranın ekmeğini yiyoruz buraya karşılığını vermek zorundayız. Burada birçok köylüye ekimi öğrettik. Sizin aracılığınız ile de tekrarlamak istiyorum kim bizden destek isterse biz destek vermeye hazırız.

Üretimi neye yönelik yapıyorsunuz?

Fasulye ekimi dışında ayçiçeğini çerezlik ve yağlık olmak üzere iki türlü ekiyoruz.

Elde edilen ürünün kalitesi nasıl?

İklim ve toprak nedeni ile burada yetişen ürünün kalitesiz olması mümkün değil. Ayçiçeği ve mısır için burası çok uygun. Çünkü burada haşere olma olasılığı zayıf, havalar soğuduğu için kışın hepsi ölüyor. Tekrarlanması için zaman yetersiz kalıyor.

Önümüzdeki ekim dönemlerinde ne ekmeyi düşünüyorsuz?

Ayçiçeği, mısır, cipslik patates ekeceğiz. Burada uzun süre kalırsak verimi yüksek buğday da ekeceğiz.

Burada, bir ziraat çalışanı dahil olmak üzere birçok köylüden ayçiçeğinin toprağa zararlı olduğunu 5 yılda toprağı ekin ekilmez hale getirdiğini duydum. Bu söyleme ne diyorsunuz?

Bu çok saçma. Türkiye'nin Trakyasında onlarca yıldır ekiliyor. Orada toprak ölüyor mu? Bunu hiç duydunuz mu? Duymamışsınızdır çünkü yok böyle birşey. Fakat şöyle bir şey var. Bir tarlaya her sene aynı ürünü ekersen toprak buna sıcak bakmaz. Doğanın yapısında bu var. Çünkü her ürün topraktan başka mineral alır. Hep aynı mineralin alındığı toprak zayıflar, oraya başka ürün ekmeniz gerekir. Toprağın içinde fasulye ile ayçiçeğinin alacağı mineral aynı değildir. Fasulye azot bırakır, ayçiçeği oradaki azotu alır. İkisi aynı şey değildir, onlar birbirlerini destekleyici şeylerdir. Köklü ve köksüz bitkiler birbirlerinin ihtiyaçlarına cevap verirler.

Peki burada üretim yapan arıcıların, ayçiçeğinin üretilen balın kalitesini bozacağı iddiasına ne diyorsunuz?

O da başka durum tabi. Arıcının biri burada bana dedi: "Ya bunlar deli. Biz başka yerde ayçiçeği tarlasına arılarımızı sokmak için para ödüyoruz. Bunlar arılarını uzaklaştırıyor." Ne diyebilirim ki.

Sizce neden bu söylemler gelişiyor?

Tabi burada yaşanan sıkıntılı dönemin, üretime yönelik bilgi ve birikiminden çok şey götürdüğünü öncelikle kabul etmemiz lazım. Bu topraklarda yaşayanlar yaşamları boyunca üretimden uzak değillerdi. Burada ekimi yapılmış birçok ürünün hala izleri var; ama nasıl ekildiğini neredeyse bilen yok. Birincisi bu bence. İkincisi İnsanlar kendisinin yapmadığını başkasının yapmasını istemiyor. Çünkü kendi zaafiyeti açığa çıkıyor. Bir de burayı böyle görmek istiyorlar. Alışmış bu görüntüye, değişim zor geliyor.

Açık söyleyeyim şu anda burada ilkel dönemin tarımı yapılıyor. Klan toplumunun kendine yetecek kadar avlanması gibi bir durum. Bunca saydığımız şeylerin tabi ki nedenleri var. Savaştır, göçtür vb. sayacağımız bir dünya şey var. Ancak unutulmamalı ki insanın en üstün yeteneği hep yaşama olan bağlılığıdır. Tembellik ölümü seçmektir. Tabi burada il ve ilçe yöneticilerini de eleştirmeden geçemeyeceğim. Gıda yardımı, ihtiyaç yardımı vb. şeylerle köylünün üretim yapmaz hale gelmesinde payları oldu. Bence kaymakamlık ve diğer kurumlar bu yardımlardan vazgeçmeli, bunun yerine üretim yapmayı teşvik etmelidir.

Bürokrasiye ilettiniz mi bu görüşlerinizi?

Tabiki ilettim. Kaymakam ile görüştük. Kaymakam bey; "halka yararı olacak herşeye varız, destekleriz" dedi. İkna edici projeleri destekleyeceğini belirtti. Yeterki bu yönlü projeler gelsin. En önemlisi burada ziraatın itici güç olması lazım. Bu beraberinde hayvancılığı da kalkındırır.

Ovacık'ta halk ile ilişkiniz nasıl, sizi engellemeye çalışanlar oluyor mu?

Yok. Buranın halkı hoşgörülü ve sıcak bir halktır. Kısa zamanda birçok arkadaşımız oldu. Kalıcı dostluklara dönecek arkadaşlıklarımız oldu.

Ovacık'ta yaşam nasıl?

Valla bazı sıkıntılara rağmen Ovacık dünyanın en güzel yerlerinden biridir. Bu çok açık. Lütfen herkes kıymetini bilsin.

Teşekkür ediyorum.

Ben de teşekkür ediyorum. Dersim Hayat gazetesine başarılar diliyorum.

www.arsivakurdi.org

Dersim HAYAT
dersin ki hayat...

KILIÇDAROĞLU BALON MU UMUT MU?

Kemal Kılıçdaroğlu, Deniz Baykal'ın CHP Genel Başkanlığından istifasıyla sonuçlanan "kaset" olayını izleyen günlerde gerçekleştirilen kurultay sonucunda, CHP'li delegelerin tamamının oylarını alarak CHP Genel Başkanı koltuğuna oturan isim oldu.

Kılıçdaroğlu; AK Parti Eski Genel Başkan Yardımcısı Dengir Mir Mehmet Fırat ve Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Melih Gökçek'le ilgili gündeme getirdiği "yolsuzluk dosyaları" ile gündeme gelmiş, sakin ve soğukkanlı duruşu, yumuşak üslubu ile kamuoyunun dikkatini çekmişti. 29 Mart yerel seçimlerinde CHP'nin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı olmuş, seçimleri yitirmiş, ancak CHP'nin İstanbul'daki oylarını da artırmıştı. Kendine özgü üslubu ve fiziksel benzerliği nedeni ile Hindistan Bağımsızlık Hareketinin siyasi ve ruhani lideri, Mohondas Karamçand Gandhi'ye benzetilen Kılıçdaroğlu için "Gandi Kemal" yakıştırması sıklıkla söylenir oldu.

Kılıçdaroğlu'nun Deniz Baykal'ın ardından CHP Genel Başkanı olması, medyanın belirli bir kesimi tarafından oldukça "heyecanla" karşılandı, destek gördü. Medyanın yoğun ilgisi bir yana, Kılıçdaroğlu, CHP tabanından da büyük destek aldı. Baykal'ın politikaları nedeniyle CHP'den kopmuş, soğumuş olan kesimlerde de "umut" yarattı.

Onur Öymen'in "Dersim 38'de 'analar ağlamasın' denildi mi?" şeklindeki sözleri nedeniyle büyük oranda CHP'den kopmuş olan Alevi toplumunda, Kılıçdaroğlu'nun Dersimli, Kürt ve Alevi olması nedeniyle yeniden CHP'ye dönme eğilimi başgösterdi.

Kemal Kılıçdaroğlu'nun Kurultay'da yapacağı konuşma, ne tür bir siyaset izleyeceği noktasında merakla bekleniyordu. Kılıçdaroğlu'nun konuşmasının beklentileri ne ölçüde karşıladığı, halen tartışılan bir husus. İşsizlik, yoksulluk gibi konular üzerinde durması dikkat çeken Kılıçdaroğlu, Kürt sorunu, Alevi sorunu gibi konulara değinmemeyi tercih etti. Bu yönüyle hayal kırıklığı yarattı ve "Baykal'ın politikalarından farklı ne yapacak ki?" ya da "CHP zihniyeti Kılıçdaroğlu ile değişebilir mi" sorusu tekrar sorulur hale geldi.

Öte yandan "Dersimli, Kürt, Alevi birisinin o koltuğa oturması çok önemlidir, biraz zaman tanımak lazım" şeklinde düşünenler ise, Kılıçdaroğlu'na zaman tanımak ve beklemek gerektiğine inanıyorlar.

Doğan Medya Grubu başta olmak üzere medyanın önemli bir kesimi ve köşe yazarları, "nihayet AKP'ye alternatif çıktı" heyecanı içinde kamuoyunda tam bir "Kılıçdaroğlu rüzgarı" estiriyorlar. Seçimlerin zamanında yapılacağı öngörülecek olursa, bu rüzgarın ne denli zamana dayanıklı olup olmadığı yakında görülecek.

Kılıçdaroğlu'nun Baykal'ın "rejimin teminatı", "Ergenekon'un avukatı" üzerine kurulmuş politik söylemlerine fazla itibar etmediği, verdiği yoksulluk, işsizlik mesajlarıyla anlaşılıyor. Buna karşılık Başbakan Erdoğan'ın "reçeten var mı? Önerdiğin çözüm nedir?" şeklindeki sorularına ne tür cevaplar vereceği de bu süreçte görülecek. Kemal Kılıçdaroğlu'nun Kürt sorunu, Alevi sorunu, bunlarla bağlantılı olacak şekilde demokratikleşme, yeni, sivil ve demokratik bir anayasa gibi Türkiye'nin temel gündemini oluşturan konularda "ne" diyeceği ve "ne" yapacağı umut olabilir mi sorusun cevabı olacak.

Oluşturulan Parti Meclisi'nde "ulusalcı" ve "Kemalist" görüşleriyle tanınan isimlerin gözle görülür bir ağırlık oluşturması, Kılıçdaroğlu'nun "ne" diyeceği, "ne" yapacağı konusunda bir fikir vermiyor değil. Fakat Türkiye'nin yoğun ve ağır siyasi gündemi içerisinde bu soruların yanıtlarını alabilmek için, öyle görünüyor ki fazla beklemek gerekmeyecek…

"BİZİM KADAR SİZ DE BİLİYORSUNUZ"

Cevdet KONAK /Hozat Belediye Başkanı

Kemal bey, dün kadar yakındır Dersim'den ve Kürt sorununun çözümü karşısındaki görüşlerinizden geri adım attığınız. Tevatür odur ki, partinizde analarımızı ağlatanların mirasına sahip çıkan monşerlerin sesiymiş sizi bastıran.

Sizinle aynı topraklarda dünyaya gelmiş ve bu toprakların acılı tarihiyle büyümüş toplumumuzun bir ferdi olarak, söylenecek ilk sözün biz Dersimlilere ait olduğunu düşündüğüm için bu yazıyı kaleme alıyorum. Siyaset teorisinde tarihin, kendini yenileyen bir gerçeklik olduğunu düşünenlerden ziyade, soğuk yenilen bir intikam yemeği olduğuna kanaat getiren zatım, CHP Genel Başkanı olduğunuz şu günlerde büyük bir fırsatı yakaladığınıza içtenlikle seviniyor. Öyle ki bu yeni kimliğiniz, sizlerden beklentileri olan farklı toplumsal kesimleri ilk defa aynı umut ortaklığı içerisinde buluşturuyor. Tam da bu noktada, farklı politik atmosferlerin tesiri altında olan insanlara birleşik bir umut olarak sunulmanızı, intikam yemeği olan tarihin bilinçli bir tercihi olarak değerlendiriyorum. Neden derseniz, CHP siyasetinin mevcut paradigması dışında bugüne değin yaptığınız muhtelif açıklamaların liderlik sultasının ezici gücü altında susturulduğu herkesin malumudur. Bugün içinde bulunduğunuz konjonktürel durum sizi bir lider olma aşamasına yükselttiği gibi, aynı zamanda düşündüklerinizi doğrudan ve sansürsüz dile getirmenizi de sağlıyor. Fakat dile getirmiş olduğum durumun tersine ikircikli tavrınıza devam ettiğiniz takdirde, bugüne değin sizlere umut bağlayan halkın büyük çoğunluğunun gözünde, susturulmanıza yorumlanan haklılığınızın asılsız olduğu, gün yüzüne çıkacaktır. Tekrar başa dönecek olursak, bundan dolayıdır ki tarih, kullanmasını bilenlerin elinde güçlü bir silah olduğu gibi, tersi durumlarda eline düşenleri kepazeye çeviren bir intikam meleği işlevi görür.

Gönderilmiş mesih

AKP hükümetine karşı ulusalcı hissiyatlarla hareket eden bir CHP kitlesi için siz, iktidar olma yolunda önemli bir fırsat olarak görülüyorsunuz. AKP'nin gerçekleştirdiği ve gerçekleştireceği politikalara karşı Baykalvari bir kronik muhaliflikle değil de mütevazı kişiliğinizle karşı koyacağınız muhakkak. Statükosunun sarsılacağını düşünen üst kesimin dinci fobisi ile korkularından başka kaybedecek hiçbir şeyi olmayan bir kısım alt kesiminin ortak paydası olan CHP siyasetinin dümenine geçmek, belki de bu yeni dönem açısından pek fazla bir şey ifade etmeyecektir. Özcesi, artık istemeyerek de olsa Baykal'lı CHP'ye oy veren bir seçmen kitlesi olmayacak önümüzdeki seçimlerde. Siz şu anda zaten var olan CHP tabanı ve onun küskünleri için "binbir hile ve dolap ile kandırılan aziz halkımızı doğru yola getirmek adına gönderilmiş bir mesih olarak görülüyorsunuz".

Bizlerin temsil ettiği diğer kanada gelecek olursak, içimizde bir burukluk olduğunu istemeyerek de olsa ifade etmek gerek. Yıllardan beridir etnik, dini ve sınıfsal kimliğinden dolayı ezilen Türkiye'nin lanetlileri arasından, bir Obama misali sıyrılmanızı nasıl tarif edeceğimizi bilemiyoruz. Üstelik de Obama'nın yapamadıkları ortada iken! Sizin CHP Genel Başkanı olmanızın, bu ülkenin yüreği hâlâ kanayan ve kimbilir belki de mezarları hiç bulunmayacak çocuklarının olmasını istemeyen her annesi için bir umut olduğunu düşünüyorum. Bu ülkenin çocuklarının kanlarına batırarak siyaset yapanların, her gün bir ailenin ocağına düşen ateşin sorumluları olduğu gün gibi ortadayken, önyargılardan arındırılmış bir toplumun oluşmasında size büyük sorumluluklar düşüyor. Çünkü Türkiye'de hiçbir anne oğlunu artık asker doğuracak kadar cesur değil Kemal bey!

Tüm bunların yanısıra CHP'nin başında bir Dersimlinin olması, tarihin ironisi olsa gerek. Bundan dolayı şaşkınız. Nasıl şaşırmayalım ki, Dersim 38'den kurtulmuş birini, yaşadıklarının hiç olmadığına inandırmaya benziyor, CHP'nin başında Dersimli birini görmek. Tüm bunlara rağmen devletin başındaki siyasal aşiret olan CHP'nin başkanı olmanızın, gerek yukarıda dile getirmiş olduğum beklentiler çerçevesinde gerekse de her defasında kanatılan çıban yarası Dersim insanı açısından yabana atılmayacak kadar önemli olduğunu düşünüyorum. Sizden beklentimiz Türkiye'de yaşayan farklı milletlerden ve inançlardan her türlü insanın hiçbir ayrıma maruz kalmayacağı bir politik dille bütünleşmeniz. CHP'nin klasik ulusalcı söyleminden sıyrılarak, bir zamanlar partinizden tasfiye edilen Kürt ve Alevi halkın kendilerini özgür ve hür bir şekilde ifade edebileceği parti içi demokrasiyi inşa etmeniz.

Tarihlerinde büyük acılar ve katliamlar yaşayan toplumların gerçeklikle olan temasları her ne pahasına olursa olsun, diğer topluluklara nazaran daha canlı ve diridir. Zira bu toplumların inşa ettikleri kimlik, canlı bir sözlü tarih anlatısı olarak geçmişini sürekli işlevsel kılar. Bizler Dersim halkı olarak, yüzyıllar boyunca yaşadığımız menfur olaylardan dolayı, gerek bu tarihimize gerekse de onunla ilintili olarak yapılan her açıklamaya dikkat kesilmiş bir toplumuz. Bundan dolayı unutmadık Kemal bey, dün kadar yakındır Dersim'den ve Kürt sorununun çözümü karşısındaki görüşlerinizden geri adım attığınız. Tevatür odur ki, partinizde analarımızı ağlatanların mirasına sahip çıkan monşerlerin sesiymiş sizi bastıran.

En az bizim kadar siz de biliyorsunuz Dersim'i. Aynı göğün altındaki topraklarda can verdi atalarımız. Süngülenerek atılanlarımızın kanıyla kırmızıya boyanan aynı Munzur suyuydu. O Munzur ki, eğilerek içtiğimiz suyuyla kan kardeş yaptı bizi, ölülerimiz ve tarihimizle.

Tüm bunları sizden halkım adına, bir zamanlar -şimdi sizin de içinde bulunduğunuz- o mecliste milletvekili iken, 1925 yılında İttihat ve Terakki anlayışı tarafından astırılan dedem Hasan Hayri Bey adına istiyorum. Şimdi ölülerimiz yattıkları yerden size sesleniyor: Ne olur bir daha geri adım atma evlat ve gereğini yap artık!

www.arsivkurdi.com

BİR FİRİK DEDE ÖYKÜSÜ

Hüseyin AYRILMAZ
huseyinayrilmaz@hotmail.com

1909'da Geredereşi'de doğdu. Küçük yaşta babasıyla birlikte Dersim'i diyar diyar dolaştı, sazıyla coştu, sözde ise ustalaştı. Kendi deyimiyle bu meşakkatli yolun ilk desturunu çok sevdiği babasından almıştı. O Kırmanciye Cemaatleri içinde pişti ve Ocak kültürünün deryalarından beslendi. Özcesi Fırik Dede o yaşta İnsani Kamil olmanın sırrına erdi.

Baba oğul, bir gün olsun Gerederşi'de durmadılar. Çünkü Dersim'in başında dolanan kara bulutları görmüşlerdi. Yavaş yavaş Dersim'in birliği bozuluyordu. Bir "hileyi şerdir" içimize düşmüş. Öyle ki ikrar bile ikrarını tanımıyordu. Bu durumun farkında olan baba oğul, Dersim'in başında dolanan büyük felakete karşı aşiretlerin birliği için dört bir yana bilgi taşıdılar ve aracı oldular. Özellikle Hozat ve Ovacık aşiretleri arasında saygınlıkları tartışılmazdı. Öyle ki toplumsal adaletin terazisinde onlar toplumun ortak vicdanı olmuşlardı. En amansız aşiret kavgalarında onlar hep hakkaniyeti söylediler ve doğrudan yana oldular. İşte bu sebepledir ki baba oğul, bu toplumun nezdinde tartışmasız olarak haklı bir saygınlık kazanmışlardı.

Evet durmadılar, Dersim'de birer seyyah olup semah döndüler, kah tamburun telinden dökülen nağmelerle taliplerine cesaret, kah Dersim'in acısına seda oldular.

Sözün özü; onlar bu toprağın cefakar dervişleriydi. Yüzyıllık ömürlerine neler sığmadı ki. Sonunda rahat bir gün görmemenin hasretiyle bir şafak vakti çok sevdikleri o Jaru Diyar ülkesini sessiz sedasız terki diyar eylediler.

Nerden bilirdim ki bu ulu çınarın Ağdad'ın ünlü konağında cem tuttuğunu, Alişer ile yan yana oturduğunu ve ondan ilham aldığını. Evet, nerden bilirdim ki bir yanında Seyit Rıza diğer yanında Saan Ağa ile birlikte güneşe semah döndüklerini. Nerden bile bilirdim ki

1995 yılında Pulur'da bir akşam vakti bağlamasını bin bir minnetle eline verip "Efendim efendim, canım efendim" mi dinleyene kadar.

Evet isterseniz gelin Pulur'un bu "insanı kamilini" biraz daha yakından tanıyalım:

Fırik Dede, 1926 yılında babasıyla birlikte Erzincan'a taliplerine giderler ve Beyler Köyü'nde cem tutarlar. Bir ihbar sonucu güvenlik kuvvetlerince bulundukları ev basılır. Baba oğul gözaltına alınır. Bu duruma talipleri çok üzülür "Biz çağırdık ve elimizle teslim ettik " diye çalmadık kapı bırakmazlar. Derken Sağır oğlu Mustafa Bey'den yardım isterler. Onun kefil olması sonucunda bir daha cem ayini tutmamak kaydıyla bir ay süren tutukluluğun ardından ikisi de serbest bırakılır.

Baba oğul Dersim'e geri gelir. Fakat haklarında konulan yasağı çokta ciddiye almazlar ve gizli gizli cem tutmaya devam ederler.

1933 yılında Ovacık'ın Çexperi Köyü'nde "Xızır" cemi tutarlar. Ama cem yeri yine ihbar edilir. İkisi yakalanır ve elleri kelepçelenerek Sırrı Yüzbaşı'ya teslim edilirler.

Pirlerinin bu durumuna oldukça üzülen Kurno, İbrahim Sırrı Yüzbaşıya gider, sıkı bir pazarlığa oturur. Bu pazarlığın sonucunda on beş kilo bal, bir teneke yağ, bir kısır keçi ve yirmi kilo peyniri yüzbaşıya vererek pirlerini elinden alır.

Ama olaylar peşini bırakmaz. Sonunda Firik Dede her yerde aranır duruma düşer. 1937'de Hozat Zankirek muhtarı olan amcası Çıla'dan Firik Dede'yi teslim etmesi istenir. Çıla bu ihaneti kabul etmeyince eşi ve çocuklarıyla birlikte kurşuna dizilir. Çılanın başına gelenleri duyan Firik Dede Zankireğe koşar, belki aileden birini bulurum diye. Ama nafile, sadece Çıla'nın kaynını bulur. Amcasından geriye kimsenin kalmamsına çok üzülür, ağıtlar yakar, boş konakta dövünür durur ve sonrada bir köşeye yığılır kalır. Firik Dede bu haldeyken aynı gece "Palancı Qumas" (milis), "Peyik" karakoluna haber vererek Firik Dede'yi yakalatır. Yapılan üst aramasında Firik Dede'nin cebinde Seyit Rıza'ya ait bir mektup çıkar. (Seyit Rıza cezaevindedir) Bu mektupta yazılı olan bazı deyimleri çözemezler. Ve ne anlama geldiğini söylemesi için de Firik Dede'ye günlerce işkence yaparlar. En çok da kime yazıldığını merak ederler; ama o inkar eder ve kendisinin de bilmediğini söyler.

Firik Dede'nin gözaltı haberi Ovacık'a ulaşır. Bunun üzerine babası, Hozat'a gelir ve oğlunu kurtarmak ister. Derken, Baba Firik askeriyeyle ilişkileri iyi olan bazı insanları devreye koyar. Bu arada bir gelişme olur. Hozat' ta zalimliğiyle nam salmış "Tacim Yüzbaşı" gitmiş yerine daha ılımlı olduğu söylenen Şevki Yüzbaşı gelmiş. Şevki Yüzbaşı da bu hatırlı dostlarını kırmaz, bir süre sonra Fırik Dede'yi sürgün kafilesine dahil edilmek üzere serbest bırakır.

Herkes onları Balıkesir "Dursunbey de" zannederken baba oğul kaçarak Ovacık'a dönerler ve ölüme meydan okuyarak Dervişane dolaşmaya devam ederler. Mahmut Ağa bakar ki bunlar durmuyorlar; hem sürgünde görünmek, hem burada olmak zaten ölüm kararı verilmiş demektir. Bu iki bilgenin ölümüne gönlü razı olmaz. Sonra eski Pulur köprüsüne epey bir uzaklıkta Munzur suyunun kenarında bunlara yer altında gizli bir mahzen yapar ve ikisini oraya gizler. Bu mahzenin yerini de ailesi dahil kimseye söylemez.

Mahmut Ağa sürgüne gönderilirken sorgulanır, kendisine hayli de eziyet edilir. Ve ona Fırik Dede'nin nerede saklandığı sorulur. O ise yerini bilmediğini söyler. Aylar sonra 38 biter ama onlar 1941 yılına kadar gizli yaşamaya devam ederler. İhanetin kol gezdiği bir ortamda kimseye görünmezler. Sonra kaçak yaşayanlarla ilgili bir emir gelir. Bu durumda olanların haklarında her hangi bir yasal işlem yapılmayacaktır diye. Yani "kaçak yaşayanlar yerlerine dönebilirler " denilince onlarda bu vesile ile meydana çıkmış olurlar.

Yaşamının kısa bir özetini anlattığım bu koca adam, tekrar kaldığı yerden yola devam eder. Ama Kılamları şimdi daha da hüzünlüdür. "Efendim efendim asuqlar derdine derman efendim" ile sazı dile gelir. Ve dervişin dilinden dökülen her nağmeye gözyaşları eşlik eder. Çünkü o artık dünden daha çok yaralıdır. Dile kolay 38'in acısıyla yaşamak ve bir de bu yarayı ömür boyu taşımak… "İnsan olan buna dayanır mı?" derdi.

"Başımıza geleni sorma oğul, bir karanlık dönemdi. Yaşadığımız harami sofralarında yer kapma yarışına girdiğimiz gün zaten kayıp etmiştik her şeyi. Cellada kılavuz olma halimizi, evliyalarımızda kabul etmemişti. Kabul etmediği içindir ki bize gidin ne haliniz varsa görün demişlerdi."

"Bil ki oğul bütün karanlıklar kötüdür. Ömrüm boyunca şafağa secde etmem bu sebepledir. Çünkü seherin vakti ilk ışığın habercisidir ve bil ki ışıkta leke yoktur. Bilir misin oğul toprak evlerimizin kapısı neden hep güneşe açılır? Sence bu bir tesadüf müdür? Unutma ki Dersim'in bütün ulu ağaçları gövdelerinde bize yer açmıştı, dağlarımızsa mazlumun sığınma evleriydi. Onların kerametinden bir gün olsun şüpheye düşmedim. Ama gel gör ki her sabah kapımızın eşiğini ısıtan o yüce varlığa önce biz sırtımızı döndük sonra da yol ve erkanı kayıp ettik. Unutma ki harami sofralarındaki kan lokmasını biz hazmettik ama onlar asla hazım etmedi. Kendi gerçeğine hep sadık kaldılar kısacası. Dersim'in tılsımını biz bozduk oğul ve bedelini de ağır ödedik. Şimdi anlıyor musun neden küstüğümü?"

Fırik Dede son yarım asırda ne cem tuttu ne de taliplerini gezdi. Dizlerinin feri düşmüştü. Sanki dili lal olmuştu. Kolay değildi onun yaşadıklarını yaşamak. Çünkü 38 yaralarına yeni yaralar eklenmişti. Ve bu son hesaplaşmaya da O, bir oğul ve bir de torun vermişti. Bundandır ki bir asırlık ömrünün son yıllarından Hakk'a yürüdüğü güne kadar kimse onun güldüğüne tanık olmamıştı.

FİRİK DEDE İÇİN ANIT MEZAR

2007 yılında Hak'ka yürüyen Dersim'in önemli kişiliklerinden, Dewres Cemal Piri, Firik Dede'nin anıt mezarının yapılması ve evinin onarılarak ziyarete açılması için Almanya'daki Dersimli işadamları anlamlı bir çalışma başlattı. Projelerin açılışının Munzur Festivali'ne yetiştirilmesi hedefleniyor

Almanya'nın Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti'nde bulunan bir grup Dersimli işadamı, Dersim'in Ovacık ilçesinde 2007 yılında 106 yaşında hakka yürüyen Firik Dede için yemekli bir toplantıda bir araya geldiler. Dersimli sanatçılar Ferhat Tunc ve Mikail Aslan'ın da katıldığı toplantıda Firik Dede'nin mezarının anıt mezara dönüştürülmesi ve evinin onarılarak ziyarete açılması konuları üzerinde duruldu.

Dersim 38 katliamını yaşayan Hozat doğumlu Firik Dede uzun mücadele yılları ve kaçak yaşamın ardından, çıkan aftan sonra ölene kadar Ovacık'ta yaşadı ve "insan-ı kamil" kimliğiyle Dersim'lilerin değer verdiği bir Dede ve Ozan olarak kabul edildi. 12 Eylül'de oğlu Behzat Firik'in "Kulaksız" lakaplı bir Yüzbaşı tarafından işkence edilerek ve yakılarak öldürülmesinin ardından bir itiraz olarak diline kilit vurdu ve sakalını da bir daha kesmedi.

Ferhat Tunç'un önerisiyle bir araya gelen ve toplantıyı düzenleyen işverenlerden Haydar Doğan, Haydar İltimur, Turabi Yıldız, Hasan Kocamış ve Ali Ekber Güzeler bu iki proje için ellerinden gelen maddi katkıyı esirgemeyeceklerini açıkladılar. Düzenleyiciler adına bir konuşma yapan Haydar Doğan, "bizi bir araya getiren değerlerimizdir ve bunlardan biri de Firik Dede'dir. Ona olan vicdani borcumuzu yerine getirmek için bu projeye başladık. Firik Dede'nin oğluyla da konuştuk ve onayını aldık. Babası için uzanan eli tabii ki tutacağını söyledi. Firik Dede'nin uzun yıllar yaşadığı evi tüm gün ziyaret edilebilecek bir hale getirmek ve mezarını ona yakışır bir hale getirerek bir anıt mezara dönüştürmek istiyoruz. Bir kaç arkadaş Dersime giderek ön çalışmalar yapacak. Projelerin açılışının Munzur Festivali Programına alınmasını istiyoruz" dedi.

Toplantıda detaylı olarak ele alınan anıt mezar projesinin teknik yanları hakkında bilgi veren Duisburg'lu ressam İsmet Polatlı projenin hazırlıklarına başladıklarını ve Almanya merkezli olarak çalışacaklarını, teknik hazırlıkları daha sonra Dersim'e taşıyacaklarını açıkladı.

Düzenleyicilere teşekkür ederek bir konuşma yapan Ferhat Tunc, 2006'da aydın ve sanatçılar olarak Dersim'yaptıkları gezide Firik Dede'yi ziyaret ettiklerinde onun evinin onarılmasının gündeme geldiğini ve bu sözü verdiklerini, ancak bunun kişisel bir söz verme olmadığını belirtti. Bu ziyaretten 6 ay sonra Firik Dede'yi kaybettiklerini, verdikleri sözü yerine getirmek için çeşitli toplantılar gerçekleştirdiklerini söyleyen Ferhat Tunç, "Firik dede tarihimizin ve kültürümüzün en son çınarlarından biriydi.Sağlığında huzur içinde geçireceği bir mekanı ne yazık ki olamadı.O hayatını büyük acılar ve ızdıraplar içinde geçirdi. Kültürümüzün bu ulu çınarına olan saygımızın gereğini yapmalı ve onu geleceğe taşıyabilmeliyiz" dedi.

Konuşmaların ardından Mikail Aslan ve Ferhat Tunç, Firik Dede'nin eserlerinden örneklerin de yer aldığı bir müzik dinletisi sundular.

www.arsivakurdi.org

RÖPORTAJ

BU POLİTİK AMAÇLI EVLATLIK ALIMIDIR

İki Tutam Saç -Dersim'in Kayıp Kızları belgesel filmin yönetmeni Nezahat Gündoğan, araştırmacı ve yapımcı Kazım Gündoğan ile film hakkında ve sürgün edilen, "Evlatlık- Besleme" yapılan Kız çocukları üzerinden bu politikanın nedenlerini ve sonuçları üzerine konuştuk.

Devrim Tekinoğlu

"İki Tutam Saç- Dersim'in Kayıp Kızları" belgesel filminin gala gösteriminden sonra izleyicilerden bazı eleştiriler geldi. Bu eleştirilerden en sık dile getirileni İsmet inönü ve Fevzi Çakmak'ın Dersim'e yönelik sözlerine yer verilmesine rağmen Atatürk'ün sözlerine neden yer verilmediği şeklindeydi. Mustafa Kemal'in sözlerine neden yer vermediniz?

Nezahat Gündoğan

Öncelikle şunu belirtmeliyim: Biz Dersim tarihine ya da 1937-38 sürecine dair bütünlüklü bir film yapmayı hedeflemedik. Bu sürecin içinde çok önemli gördüğümüz bir konuyu tarihsel süreci de arka planına alarak işleyen bir belgesel yaptık. Filmin girişinde o tarihsel süreci bilmeyenler için Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kuruluş felsefesi ve "Dersim Harekatı"nın mantığını müzik eşliğinde anlatan birkaç yazılı alıntı, fotoğraf, hareketli görüntü koyduk. Başbakan İsmet İnönü'nün 1925 tarihli konuşmasından ya da Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak'tan yazılı alıntı verirken, Cumhurbaşkanı M. Kemal'in direkt görüntüsünü verdik. Diğer ikisi bir şey söylüyor ama Atatürk fiili olarak bir şey yapıyor. Atatürk tarafından söylendiği ifade edilen meşhur "Dersim Çıbandır" sözünün başlarda filmin girişi için uygun olabileceğini düşündük. Kullanacağımız her belgenin bir kaynağı olmalıdır. Yaptığımız çalışmanın tarihsel ve toplumsal önemine denk düşen bir ciddiyet ve bilimsellikte olmalıdır. Bu bakış açısıyla o alıntıların kaynaklarına baktık. Gördük ki 1936 Meclis açılış konuşmalarında ve diğer konuşmalarında Atatürk'e ait böyle bir söz yok. Bunun üzerine o sözü kullanmadık. Peki Atatürk'ten bir söz kullanmamak Atatürk'ün katliamda rolünün olmadığı ya da filmde Atatürk'ün rolünün anlatılmadığı anlamına mı geliyor? Sinemanın özel olarak belgesel sinemanın kendine göre bir dili ve tekniği vardır. Sözgelimi Atatürk ve savaş kurmayları savaş ritimli senfonik batı müziği eşliğinde Dersim'i işgal ederek zaferini ilan etmiş sömürge ordusunun başkomutanı gibidir. O görüntü diğer tüm yazılı alıntılardan daha çok şey anlatmaktadır. Tam bu görüntülerin altında "17 Kasım 1937 Atatürk Dersim'de" diye yazar. Yani Seyit Rıza ve arkadaşlarının idamından iki gün sonradır. Aynı görüntüye eşlik eden müziğin ne anlattığını ve dış seste "fetih duygusuyla yapılan harekat" vurgusunun ne anlama geldiği apaçık ortadadır. O görüntülerin; Atatürk ve kurmaylarının Dolmabahçe Sarayı'nda yapılan bir balodan çıkıp, Dersim'de bir piknik gezisine çıktıklarının görüntüsü olduğu mu düşünülüyor? Açıkçası ben buna şaşırıyorum.

Kazım Gündoğan

Kişiler nihayetinde devlet politikalarını uygulayanlardır. 1937-1938 Dersim Katliamı devlet politikalarından çıkarılıp kişilere indirgenecek bir süreç değildir. Elbette kişilerin rolü önemlidir. Ancak devlet politikalarını ve ideolojileri kişilerle açıklamaya çalışmak hatalı olur. Siyaset biliminde kişiler değil, devletlerin iç ve dış politikaları konuşulur. Kişiler bu politikalarla birlikte anılır. Biz böyle bütünlüklü düşünüşün karşılığını oluşturmak açısından ve bu meseleyi Dersimliler'den çok Türkiye ve Dünya kamuoyuna anlatmayı baştan itibaren bir hedef olarak belirledik. Dersim Katliamı'nı anlayabilmek ve anlatabilmek için Cumhuriyetin kuruluş felsefesini bilmek ve anlatmak gerekir. Harekatın temel amacının ne olduğunu filmin girişinde verdik. İzleyicilerin büyük bir kesimi bunu anladı. Galadan sonra gerek gazetelerde, gerekse internet sitelerinde yapılan yorumlara baktığımızda çok zengin değerlendirmeler görürsünüz. Bu değerlendirmeler o kadar zengin ve öğretici ki, biz bu tür eleştiri ve değerlendirmelerden çok şey öğreniyoruz. Meseleye öznel değil, nesnel ve bilimsel bakmak durumundayız. Olmayan şeyleri varmış gibi göstermek hem bilimsel değil hem ahlaki değil. Bu filmin bütün gücü bütün etkisi son derece nesnel ve gerçekçi olmasındandır. Bunun yanısıra yeni bir dil, yeni bir yöntemle tarihsel ve toplumsal boyutları içinde ortaya koyma yönteminden gelir. Bu anlamda biz filmi Dersimliler'le bir araya gelip dertlerimizi birbirimize anlatmaya değil, dünyaya yaptık diyebiliriz.

Bu söylem Dersimliler'i hiç dikkate almadığınız anlamına gelmiyor değil mi?

Nezahat Gündoğan

Tabiki gelmez. Fakat bu tür planlı ve kapsamlı katliamları anlatmak için hiçbir zaman hedef kitle dar olamaz. Öncelikle bunu hiç bilmeyenlerin bilmesini sağlamak önemlidir. Altını çizerek söylüyorum: 72 yıl boyunca bilinmeyen, bilinse de dillendirilmemiş bir konuyu hem gün yüzüne çıkardık hem anlatmaya çalıştık. Sorunu sadece Dersim ve Dersimlilerle sınırlamadık. Egemen sınıfların bütün dünyada uyguladığı bir politikadır. Geç uluslaşma yaşayan toplumlarda ve 1930'larda bu yöntem yaygın olarak uygulanmaktadır. Aborijinler Avustralya'da aynı katliam sürecini yaşıyor. Almanya'da Hitler'in uygulamaları aynı tarihlere denk geliyor. Irkçılığın ve faşizmin yaygın olduğu dönemlerdir bu tarihler.

Cemal Reşit Rey Konser salonunda yaptığımız galaya çok değişik çevreleri çağırdık. Bunu da planlı yaptık. Dersimliler ve solcularla sınırlı bir dar yaklaşımı aşarak çok önemli bir etkinlik organize ettik. Gala çağrı mantığımızı şöyle oluşturduk. Birincisi; bu katliamı yaşayan ve bilenleri, İkincisi; bu katliamı hisseden ve anlamaya çalışanları, Üçüncüsü; bu katliamdan utanç duyması gerekenleri çağırdık. Her toplumsal kesimin algısı beklentisi farklı olabilir. Yaşanılanları hiç bilmeyenlere anlatmanın, bilen Dersimli'ye anlatmaktan daha önemli olduğu düşüncesindeyim. Çünkü toplumdaki ön yargıyı, ırkçılığı, cahilliği değiştirmek gibi bir sorumluluğumuz var.

> Kadınlar ve bu kızlar "savaş ganimeti" olarak görülüyorlar. Bir toplumun kadınına kızına dokunmanın doğu toplumlarında, Kızılbaş kültüründe ne demek olduğunu bilerek yapıyorlar bunu. Kadının bu toplumun inanç sisteminde yeri nedir? Bu katliamı yapanlar; kadının saçını kesmenin, erkeğin sakalını-bıyığını kesmenin anlamını çok iyi bilerek yapmışlardır. Dolayısıyla son derece ideolojik bir yaklaşım içinde olduklarını da görüyoruz.

Utanması gerekenlerden gelen oldu mu?

Nezahat Gündoğan

Davet ederken geleceklerini esas olarak beklemiyorduk. Onlar da hiç beklenmedik bir durumla karşılaştılar. Çünkü bu bir meydan okumaydı. İşledikleri cinayetlerle yüzleşme çağrısıydı. Onların bunu yapabileceklerini sanmıyorduk. Ancak yine de akıllarda ve vicdanlarda Dersimlilerin haklılığını ve meşruluğunu, onların ise suçluluğunu gösteren bir hamle yaptık. Bu hamlemiz katliamı anlamaya çalışanlar cephesinden çok geniş ve etkili yankı buldu. Onlar geldi ve izlediler.

Bir grup CHP'li ve simgesel bir isim olduğu için Onur Öymen'i, hükümet yetkililerini davet ettik. CHP'liler utançlarıyla yüzleşmeyi göze alamadılar. AKP'den il düzeyinde ve merkez yönetici düzeyinde, Saadet Partisi'nden yöneticiler geldi. Bakanlardan Ertuğrul Günay, Nimet Çubukçu, Tunceli Valisi ve İstanbul Büyük Şehir Belediye Başkanı mesaj gönderdi.

Dersim'de yaşanılanları bilmeyenlere filmi yaptık diyorsunuz fakat filme en yoğun yapılan eleştiri 37-38'de yaşananların arka planını bilmeyenler için açıklayıcı olmadığı yönünde. Siz nasıl değerlendiriyor sunuz?

Nezahat Gündoğan

Filmin konusu bütünlüklü olarak 37-38'i anlatmak değil. Önce burada netleşmemiz gerekiyor. Onun için çok kısa değinerek geçiştirdik. İkincisi biz seyirciyi davet edince, gelin biz herşeyi anlatacağız yaklaşımında da olmadık. Onları düşünmeye ve sorgulamaya yöneltmeye en çok ihtiyacımız var. En değerlisi de bence bu. Eğer bu film soru işareti yaratabiliyorsa, tartışmayı açabiliyorsa, en büyük başarı budur. Hedef kitle içinde başarılıdır. Bahsini ettiğimiz hedef kitleye didaktik bir şekilde, bu budur şu şudur meselesi değil. Böyle olmadığı için hedef kitlemizin büyük kısmından olumlu tepki alıyoruz. Dersim dışında kesimin başka türlü sorgulaması bu didaktik üslubun olmamasındandır.

Filmi izleyenlerden yakın zamanda bizimle temasa geçenlerden biri anlattı. Aile albümüne bakarken, albümde bir kız çocuğunun fotografını daha önce görüp sorgulamamasına rağmen bu defa anneannesine bunun kim olduğunu soruyor. Anneannesi de "bir Kürt Kızı bizim beslememizdi" diyor. Şimdiye kadar evlatlık ya da besleme olup kendini saklayan birçok kişi bu süreçten sonra bizimle özel ilişkiye geçip bunu ifade etmeye başladı. Bazı kalıpların parçalanmasını ve değişik açılardan bakmasını sağlayarak bir sorgulama süreci yaratabilmişsek bu bizim için yeterlidir.

www.arsivakum.org

Filmin karekterleri Türkçe'yi oldukça iyi kullanıyorlar. Ana dillerinden uzaklaşmışlar mıydı bu kopuş olmuş mu?

Nezahat Gündoğan

Bu da bir gerçeklik. 72 yıldır uygulanan bir politika ve onun sonucu değil mi aslında. Ben hiçbir zaman hiçbir röportajımda ya da görüşmemde şu dille konuş bunu söyle felan demem, tamamen kişinin kendi ruh hali ile söylediklerini yansıtırım. Zaten filmdeki kadınlardan beklemek de mümkün değil. Niye o kadar düzgün Türkçe konuştukları niye Zazaca konuşmadıklarının da cevabı aslında. Burada 72 yıllık politikayı sorgulamamız gerekiyor. Biz sorularımızı yer yer Zazaca sorduk. Dilleri konusunda neler hatırlayıp hatırlamadıklarını ölçmek açısından. Kendilerini bu dille ifade edip edemediklerini sorduk. Bu insanların kendilerini ifade ediş biçimleri Türkçe'ydi ve bize düşen bunu kaydetmekti.

Hangi dille anlatıldığından ziyade ne anlattığı ile ilgilenmeyi tercih ederim. Bu dil bize zorla öğretilmiş olmasına rağmen ben dillere hiçbir zaman tepkili değilim. Dilin kendisi bu politika ile ilgili değildir. Yok sayılan dilimizi tabiki çok önemsiyorum ama kadınlardan biri 65 yıl sonra ailesini bulmuş, tamamen Türkleşmiş ve Sünnileşmiş. Ne diyebiliriz ki. Filmde Aleviyken Sünnileştirilmiş abla namazla ilgili hikayesini anlatıyor. Erkek kardeşi ise ablasına "abla ben Aleviyim" dediğini anlatıyor. Kardeşler arasındaki farklılaşmayı, asimilasyonu, ötekileştirmeyi ve yabancılaştırmayı çok net anlatıyor film.

Dersim'in Kayıp Kızlarını dünyaya anlatmak istiyorsunuz. Filminizin politik bir hedefi var mı?

Nezahat Gündoğan

O tarihsel süreçte uygulanan politikaların vahşi sonuçlarını; yaşam öyküleri üzerinden vermeye çalıştık. Çünkü bu gerçeğin kendisidir, hakikattir, açıktır, nettir. Bu film direkt politik bir ürün değil, sanatsal bir üründür. Elbette sanat anlayışımız politiktir. Ancak sanatın dili ve araçları ile politikanın dili ve araçları aynı değildir. Filmde gerek görüntüler, gerek anlatıcıların ifadeleri oldukça politik aslında. Filmin politik niteliğini dışarıdan vermedik, kendi öyküleri ile verdik. Gerçeklerin kendisi tüm sahiciliği ile resmi söylemleri altüst edecek politik bir güce sahiptir. Onun için o öykülere yer vermek kişisel olarak yaşanılanı hem de tarihsel arka planı ile vermek çok değerli.

Bu yaşam öyküleri üzerinden o kadar çok şey sorgulanmaya başlandıki. Modernleşme, medeniyet olgusu, ötekileştirme, asimilasyon, ulus devlet, evlatlık, savaş ve kadın, savaş ve çocuk, bir soyun devamı için kadın vs. vs… İşte bu ırkçı ve faşist politikanın nedenlerini açığa çıkararak ve sonuçlarını insanlara göstererek zaten net bir politik duruş gösteriyoruz. Üstelik bu alanda şimdiye kadar hiçbir politik kurumun yapamadığını yapıyoruz.

Filminiz bazı kavramların yeniden tartışılmasına ya da yeni kavramların tartışılmasına vesile oldu mu?

Kazım Gündoğan

Bu kızların neden ve nasıl ailelerinden koparıldığı meselesi bilim dünyası tarafından ilgiyle karşılanan bir durum. Bu film ile beraber "Politik Evlatlık" kavramı bir olgu olarak çıktı ortaya.. Evlatlıklar üzerine çalışan akademisyenler için artık politik evlatlık olgusu ayrı bir çalışma alanı olacak gibi. İkincisi Türkiye'de Kürt ve Alevi çocukların bir politika dahilinde evlatlık götürüldüğü meselesi bu çalışmayla açığa çıktı. Şimdi üniversitelerde bunu tartışan hocalar var.

Kadınlardan biri 65 yıl sonra ailesini bulmuş, tamamen Türkleşmiş ve Sünnileşmiş. Ne diyebiliriz ki. Filmde Aleviyken sünnileştirilmiş abla namazla ilgili hikayesini anlatıyor. Erkek kardeşi ise ablasına "abla ben Aleviyim" dediğini anlatıyor. Kardeşler arasındaki farklılaşmayı, asimilasyonu, ötekileştirmeyi ve yabancılaştırmayı çok net anlatıyor film.

Kız çocuklarının 'Evlatlık-Besleme' yapılmasındaki politika nedir?

Nezahat Gündoğan

Aslında filme başlarken tam olarak biz de bilmiyorduk. Okuyup araştırdıkça netleştik. Bu politik amaçlı evlatlık almaktır. Tabi evlatlığı geniş anlamda kullanıyoruz. Evlatlık ev içi hizmette yararlanılan kişiler için de kullanılıyor. Ama Dersimli kızların köklerinde koparılması sistemli bir politika. Sıdıka Avar'lı Elazığ Kız Enstitüsü bu politikanın yasal yönünü oluşturur. Çünkü orada şu mantıkla hareket edilir: Ulus birliğimizi yaratmada aile çok önemledir. Ailede de kadın çok önemlidir. Kadın eğer düzgün Türkçe öğrenir ve Türk kültürüne dahil olursa biz ulus birliğimizi yaratırız. Bu kız çocuklarından yatılı olanlar yazları ailelerinin yanına gönderilir. Bunlara şu empoze edilir sizler küçük misyonerlersiniz, memleketinize döndüğünüzde "Öz Türk Kültürü" taşıyacaksınız. Diğer kızların rütbeli askerlere verilmesi tesadüf değil. Çünkü o günkü resmi ideolojinin yöntemi olarak "ıslah ve modernleşme"nin en iyi gerçekleştirileceği yer bu ev içi eğitim ortamıdır. Orada dilinden kültüründen inancından koparılacak görüntü olarak "Ortalama Cumhuriyet Kadını" yaratılacaktır.

Kazım Gündoğan

Bu; Doğu toplumlarının değerler sistemi, psikolojisi ve Devlet'in Osmanlı'dan bu yana zihniyeti ile de ilgili. Dersim, Fevzi Çakmak'ın işaret ettiği gibi koloni gibi ele alınmış, başka bir ülkeyi fetih eder gibi bir sefer yapılmıştır. Dönemin içişleri bakanı Şükrü Kaya açık bir şekilde bu kız çocuklarının "Öz Türk Kültürü"ne kazandırılması gerektiğini yazıyor. Bununla beraber kadınlar ve bu kızlar "savaş ganimeti" olarak görülüyorlar. Bir toplumun kadınına kızına dokunmanın doğu toplumlarında, Kızılbaş kültüründe ne demek olduğunu bilerek yapıyorlar bunu. Kadının bu toplumun inanç sistemindeki yeri nedir? Bu katliamı yapanlar; kadının saçını kesmenin, erkeğin sakalını-bıyığını kesmenin anlamını çok iyi bilerek yapmışlardır. Dolayısıyla son derece ideolojik bir yaklaşım içinde olduklarını da görüyoruz. Kürtleri, Zazaları, Kızılbaşları "vahşi", "ilkel" aşiretler olarak görüyorlar. Yaptıkları her şeyi bunları "medeniyete kazandırma" yada "ıslah etme" adına meşru göstermeye çalışıyorlar.

Bu kişiler götürüldükleri yerlerde taciz ve tecavüze de uğruyor. Bu yönlü açıkça konuşan oldu mu?

Kazım Gündoğan

Açık söyleyemiyorlar dolaylı anlatıyorlar. Bir teyze çok açıkça söylüyor ki tacize uğradım. Çocuk yaşta tacize uğradığını anlatıyor. Diğeri "evden kaçtım, ne bileyim beni evlendireceklerdi" diyor. "Kimlen evlendireceklerdi" diye sorunca; "ne bileyim kendisiyle evlendirecekti herhalde ben ona baba diyorum." Tabi biz taciz ve tecavüz olaylarını doğrudan soramadık. O insanlar dolaylı anlatıyorlardı zaten. Filmde iki kadından biri anlatıyor "beni yalnız bulunca öpüyordu, dizine oturtuyordu" diyor. Çoğunda da buna benzer anlatımlar var.

Ancak suskunluğa sığınmışlar. Anlatmıyorlar, anlatamıyorlar. Bunun nasıl bir travma olduğunu ancak konunun uzmanları anlayabiliyor. Biz onlarla konuştuktan sonra daha iyi anlamaya başladık.

Dönemim üst düzey komutanları ve Cumhuriyet'in kurucu kadrolarından da "evlatlık-besleme" alanlar var. Sizin açıkladıklarınızdan başka sonradan öğrendikleriniz varmı?

Kazım Orbay; üçüncü ordu müfettişi daha sonra Genel Kurmay Başkanlığı yapıyor.. Onun yanında iki besleme

var birisi ile konuştuk diğeri konuşmak istemedi. Albaylar, yüzbaşılar, çavuşlara veriliyor bu kızlar. İsimlerini daha sonra açıklayacağımız çok sayıda rütbeli var.

Bu kişinin anlatımları ne yönde Kazım Orbay ile ilgili?

Nezahat Gündoğan

En çok evin hanımları ile sorun yaşıyorlar. Çünkü "ıslah" sürecini birer "Cumhuriyet Kadını" olan asker eşleri uyguluyor. Kazım Orbay'ın eşi, Enver Paşa'nın kız kardeşidir. Onun yanında kalan kişinin bize anlatımı acayip ırkçı olduğu yönündedir. Sürekli şiddet uygulayan biri. Teyze şöyle anlatıyor: "Biz Türkçe bilmiyoruz, yeni öğreniyoruz. Bana diyor ki sarı elbisemi getir. Ben sarının ve rengin ne olduğunu bilmiyorum, tanımıyorum. Dolaptan bir şey alıp getiriyorum. Bu yüzden bile sürekli dayak yiyorum. Kızınca 'Seyit Rıza'nın dölleri'diyordu." Kazım Orbaylar Erzincan'da oturuyorlar o dönem. Bu kızları Erzincan'dan alıyorlar. "'Ben sürekli bahçe duvarına çıkıp bakıyordum tesadüf bir tanıdık geçer kurtulurum' diye düşünüyordum. Ama kadın 'kimi bekliyorsun' diye dayak atardı." diyor. Kızlardan daha büyük olanı bu baskıdan kurtulmak için erken yaşta evlenmek zorunda kalıyor..

Kazım Gündoğan

Niğde'de bulduk bir teyze kendisi ile konuştuk. Bir çavuş ailesini katlediyor annesinin kucağından alıyor onu. Kadın hatırlıyor o anları, anlattı bize. O çavuştan bahsederken "babam" diyor ve sanki tanrıdan bahseder gibi bahsediyor. Dedim ki teyzeciğim peki bu çavuş aileni öldürmüş, sülalenden geriye kimseyi bırakmamış, nasıl hala ona babam diyebiliyor ve onu bu kadar sevebiliyorsun? "Öğle deme" dedi; "o olmasaydı ben yaşayabilir miydim." Buyurun bunu çözümleyin! Bir diğer teyzenin kızı anne nasıl unuttun Kürtçeyi diye sorunca; "Ne bileyim Malatya'ya getirdiler, askeriyenin içinde kaldım. Kürtçe konuşursan seni öldürürüz diyorlardı." İki kız kardeş Türkçe öğrenene kadar aynı evde birbirleri ile görüştürmüyorlar. Onlara "ne kimseye aslınızı söyleyin. Ne de kimsenin aslını sorun" diye sürekli baskı yapılıyor. Ve öyle yapıyorlar mecburen!..

Malatya'da yaşanlar filme yansımamıştı değil mi?

Nezahat Gündoğan

Bu kadar çok öyküyü bir filmde işlemek mümkün değil. Biz sadece bir film yapmadık, çok kapsamlı bir araştırma yaptık. Şu sıralar; araştırmanın bütün öykülerini bir kitap olarak hazırlıyoruz. Belki de ikinci bir belgesel film yaparız. Ayrıca uzun metrajlı bir kurmaca film üzerine de çalışıyoruz..

Filminiz uluslararası festivallerin hangilerinde gösterilecek?

Nezahat Gündoğan

İtalya, İsviçre, Almanya, İngiltere, Macaristan, Fransa'dan çeşitli film festivallerinden teklifler geldi. Cannes Film Festivali'nin 2011 Türkiye Kataloğu'na gönderdik. Uluslararası Uçan Süpürge Film Festivali ve Uluslararası İstanbul Film Festivali'nde gösterildi.

Şimdi 5 Haziran'da Almanya'nın Köln kentinde Avrupa Galası yapılacak. Avrupa Alevi Birlikleri Federasyonu, Avrupa Dersim Federasyonu ve TÜDAY'ın ortaklaşa organizasyonuyla…

Pek çok üniversite ve demokratik kurumdan talepler geliyor. Bazılarında gösterdik ve bazılarını sonbahara programlamak durumunda kaldık.

Daha önemli bir şey Dersim'in Kayıp Kızları Dersim'e gidiyor ve Dersimlilerle buluşuyor. Dersim Belediyesiyle birlikte Dersim Galasını 19 Haziran'da organize ediyoruz.

www.arşivakurdi.org

EKOLOJİ U RAA HAQİ

Saheyder VEROZ /shncck@gmail.com

Dina tenge de ra.

Hardé dewres asmeno khewe tenge dero.

Weşiye tenge de ra.

Roz ve roz bar u tenga dina bena gırane.

Sistemé ewruén sistemé barbariye u endustriyo. Na tarıxe isoniye u raverşiyaena isoni de endi gama peyena.

Vırende dina sero her canin, her maxluqati, her baveti, dar u beri, theyr thüyr je vatena xo weşiya xo ramıtené.

Rıye dina, hard u asmen, çhem u deryayi pak u zalal vi.

Her çi, her maxluqat u nebati xo dénera dorme xo u tabiati. Xo angoré xozani guretené. Çond milon çond hazar serré dina sere weşiye niya ramiye ame.

Hata key?

Hata bandıra u hukmé isoni. Hata her çi sero ronaena hukme sistema endustri u kapitalizm.

Nıka endi dina a dina vırené niya. İsoni dina tım vurna. Toxım esto, suki sané pé. Vejiyaena hazetu u makinaura dımé dina tenena vuriya u kuta bıné teşire isoniye. Hema biaena endustri u sistemé kapitalizm ra nat di hire sey serré de alığe hard u asmeni, hal usule dina kok bınde vuriya. Raverşiyena teknoloji u endustri rıye dina de çı ke esto her çi kerd bıné teşire xo. Ramıtené u çinitene, hazet u huzeti, vırastené u rotené, weşiya isoni, ser u bıné hardi newe de ame pé saneane. Qederé dina vuriya. Hemuye newede tarif biye u saniye pé. Çıqaş ke tarıxe dina esto, rıye dinade çond hazar serré tarıxe isoni ke esto, vuriyayise se serrune avér téde piya honde vuriyaise se serrune 19-20 né keno. Se dısey serra peyené tarıxé isoniye de zof cawode gıran cena. Se serré 19-20 eve endustri u teknoloji de raverşiyaene yené ciya biyaene. Her vizoa hardé dewreşi, her kose dina roza ewruené endi bıné bandıra sistemé endustri de ro. Qe caye cıra vete niyo.qe caye xeleşiaye niyo.

Dı sey serré de na dinare se bi ke mavené hard u asmén ewro honde néno nasbiyaene. Se bi ke weşiya her baveti her ke şi kuna tengé. Se bi ke dinare xafıle asena u weşiya seré hardi re omır bırnino. Dina çıra werté 100-200 serre de honde kute tenge. Çıra hona isoniye vıreniya na sistemé barbariye né cena.

Dina endi je vırené niya. Her caye dina kuto bıne teşire qılerınéna endustri. Gémé dina ame qırkerdené. Hewa dina biya zehire. İsone modern çıqa canın çıqa theyr tüyr qırkerdo néno mordené. Se serra peyené de nejdiye 30 hazar bavét khewe dinara dariyo we biyo vind, cısné xo bıriyo. Mavéne 1950 -1980 de % 25 dar u beré dina telef biyo. Hén texvin beno ke werté 15-20 serre de % 40 bırr darino we qedino.

Ewro dina sere 6 milyarira jede ison esto. Soe isoni roz ve roz jedino u dina gureta xo ver. Sılxetiya nufusa isoni re thawae yetur né beno. Rızké ser u bıné hardi her ke şi qedino beno kemi. Eve na hal serruné veré ma vésaniya de gırané çeverde ra. Eve ilaz u zılvuné kimyainu belkia tenena jede ber cerino hema na raye ki welé bena zehire u qedina. Werdo bé hormonın, çiyo de rez néno diyaené. Qılérınéna endustri, radyoaktivien, werdo ke pé genu kaybiyo, düye petrol u komıri, hewa, uwe u werdo qılérın saredezo de gıran dano hem isoni hem ki weşiya dina. Bavétiye u rındekiya weşiye, pakén u zalalénia dina endi vind biyaene ser sona. Dina herke şi bena çhole.

Ruvale vésnaena komır u petroli ra hem hewa bena qılérıne hem jedebiyaena karbondioksitra tania dina bena jediye. Serd germé dina vurino. Sistemé endustri ra nat atmosferde karbondioksit % 30 biyo jede. Nu zof qeso de muhimo. Nu belkia ki peniya weşiye u dina ano. Eve na hal 100 serre de tania dina 6 oC na bena jediye u reyna peyser né çarnina.

Cao ke ewro dina ama cı, her heti ra kofé jindaliyo. Thara dot raye çina. Hem heté ekonomi ra, hem heté siyaseti ra, hem heté axlaxi ra, hem heté tabiati ra. Endi peniya rawa.

Sistemo ewroyen je her çi hewa, uwe u wele ki qetıl keno. Çhemé dina letera jede zehir soné. Derya u dengıji zof biye qılérın. Her roz cısné hire heywani bırino u reyna né vinine. Eve des hazarura theyr u tüyr u canin u heywanu waxto cısné xo bı bıriyo. Wertera wedariye. Ser u seveve vind biyaena na heywanu kerdena isoniya. Dı sey serré de mavéne hard u asmeni hén vuriya ke néno nas biyaené. Weşiya her bavét u heywani herke şi kuna tenge. Dina roz ve roz verva xafıle sona u weşiya seré hardi re endi omır bırnino.

Gérmınbiyaena dina her hetira hometé u weşiyere tenga de gırana. Teşir dana ra her çi. Hem cheré dina seré, hem weşiya xozani seré, hem weşiya isoni seré teşire xo herke şi beno gıran. Dengızé dina ke 1 metreyé berz ve 1/3 é hardi bıné uwe de maneno. Taé welati bıné uwe de bené vind soné.

Ekhe vıreniye me ceriyo gérmınbiyaena dina eve siliye u pukeleku, eve jabiyaena hardi, eve vésaniye u néweşiye çıqa vazé honde weşiye fina ve tenge.

Qaz u zehire ke atmosferi kené qılérın u tani danera dina, % 80 é dine dugeluné sanayira vejiné. Qaz u düyo ke ewro kunora rıye dina u asmeni gune lıngé rew % 70 kémi vo. Ekhe niya vo honde ke halo ewroyen sevekino. Namé CFC ra (kloroflorokarbon) qazena esto ke nu her hetira ye desté isoniyo. Lone biyaena rıye asmeni (ozon) ra na qaz mesulo. Endi biyo areze ke lonebiyaena asmeni taé néweşiyu xeylé keno jede.

Jukékénia dina, weşiya rıyé hardi sayiya atmosferi de esta. Atmosfer ke mevo dinade weşiye né bena. Atmosfer ki khewe dina u dar u berra beno weyiye. Kam çı zoneno çond milon serré de atmosfer u weşiye ama huré. Ewro na rındekén u khewe dina teşire sanayi ra roz ve roz beno kemi. İsoni her caye dina gureto xo ver. Kar u guré isoni herke şi heywan u nebati re tenge ano. Hata nıka na hardi sero zovina qe çiye honde isoni dina tenge né fişta. Ekhe vıreniye né ceriyo hén aseno ke xafıla ekoloji dıma ne ison maneno ne weşiya dina.

Qılérın biyaena hard u asmeni letera jede dugeluné sanayi ra péda bena. Ğala endustri u ravérşiyaene, dina çarna çopxane. Zeraro ke 200 serra dewré sanayi u kapitalizm de amo dina serdé, zerare milon serri aver ra jedero.

Dar u beré dina u gémé dina roz ve roz bené kémi. Héni texvin beno ke 2000 serré ra avér nufusa dina 250 miloné viye. U waxt bıré dina 7,6 milyar hektar vi. Ewro nufusa dina 24 qat jediya biya 6 milyari. Bırré dina peyser şiyo 3,4 milyari hektari.

Teyna bırr u gémi kémi né biye. Leye nine de theyr u thüyr, verg u hes, mexluqaté dengızu u yavani, mor u mılawuni, yane hard u asmeni de çı ke esto ya biyo kémi ya ki cısné xo bıriyo.

Taqıze ke tenga dina weşiya isoni ki fina ve tenge. Afrika u Asya de milyare ison uwa pake ra morımo. Çholé dina her ke şi bené gırşi u jedine. Her serré 3 miloni ison ruvalé uwa qılérıne ra, 5 milon ison ruvalé hewa qılérıne ra mıreno. Leteye de nufusa dina roz 2 dolari ra xo idar kené. 800 milon ison ewro vésaniye onceno. Ni qeseyi perlod u kıtavuné (BM) Jubiyayise Mıletu de amera zon. Çı héf ke raştiye nawa.

Dina cenneta khewiye werté 200 serré de isoni çarne cenneme.

Nayera dıme se beno?

Ekhe vıreniye né ceriyo xafıla dina nejdiya.

Gune herkes na raştiye virra xo ra dürri me fiyo.

Na mesela xeyle olojiya. İsoné ilimi her kose dinade na mesela de peleşiné. Çare saé kené.

Verva sistemé barbariye u endustri ver vınetene ra zovi çare né aseno.

Her qom hardé xora, tarıxé xora wurzenora pay.

Mara gore kılité xelasé dina, felsefé Raa Haqi de ro.

Na raştiye zovina ju nuste de areze keme. Bımane weşiye de.

(VAS'E DERMANE KI HERDÉ MADI ROYİNE)

YÖREMİZDE BULUNAN ŞİFALI BİTKİLER

Teslim SARIGÜL /teslimsarigul@gmail.com

DIRKI (ISIRGAN OTU) Urtica diocia/urens

Kokıra biçi, purre (velg) û toxumira peru vaso dı dermano. Waxte verenira hatta nıka hurindiya DIRKI werte qomdı caye xu mıqerımo. Vas'e dırkıdı histamin û asetikolin esto destkı napıra deste modem veseno zandano(dano pedi) na rira no vas hatta na waxt biyaynaxu ramıta.cıkokı zee ni vaşi vaso do obin neno ventenı. Na rirawokı hebe lolık mırcolık demise ni vaş nebeno newenno.Dırkı dı (2) veriya dırka dergı dırka kılmı.Dırka dergı lesıra nejdı 100 cm bena derg purrexu khır khewiye(koyu yeşil) lekaxu carkose seru zımbelına na dırkı 4-5 ser jü kokexu ser weşiyayna xu ramına. Dırka khılmı lesa xu nejdiye 60 cm wa.purre xu roştkhewiya(açıkyeşil) na dırka khılmı zaf hersına caye mordemkı cıgıno vesnana kena sukosur(kıpkırmızı kızarır). Na dırka khılmı û dırka dergı dügelema Dersimdı royina.

Mırcolkıre(sedef egzama), kémerané velkan (böbrek taşlarına), nüyeşiya velkané, û (böbrek hastalıklarına) rawa mizorıre, (idrar yolları) dırkı rınd yena û höwla.

Verusâr û payiz dı nejdiye asme (car heşti) modem gereko na dırkı bısımo.Arasodırira nêm saaté raver 1 bardaxe owa dırkı bero sımıténı rında can û zerro pıskemare.

Neweşiya Zeriya şiare û Safrare, (karaciğer ve safra kesesi hastalıklarında) neweşiya serpeji,(dalak hastalıklarında), helm û dornagane helmire, (solunum sistemi balgamlanmasında) Neweşiya pıskı re (akciğer hastalıklarında) raver ni neweşiyanne rınd yena. Hukme xuyo höwl (Potasyum tuzları, organik asitler-formik asit, histamin, asetilkolin ve Vitamin C) nî thamu kı wazene vase dırkı megirine zee vase cayi demkére hên bısımere. Ekı girinasa nî thami buxe owa dı darine we sone.

Xeyle serikı verdira serrenemara (kokımidı) dırkı demıre gonire rında 6-7 rocu miyandı vereniyera raver morden têténa beno phet beno cansenık (enerjik). cendegkı owe dê are (vucut ödem toplarsa) dırkı owe ancena kena khemi cendegira. Goni re rında goni kéna zedı, goni kéna pak. Romatizmare rında.

Be owa dırka pore xu buşıre hem por bereqino hemıkı beno derg.

Vas chıqa tezı bıro hentı höwlo, tezı nêvenenésa vase dırkı géreko şiyedı husıkbo kéwi bo, Heni dermanire ténena kuwetına.Zımıstanire usari taye vase dırkı aredé bıne deste sımade bo.Ni vaşi roca pakayede arede,hen tenena vitaminu topkena pur û velge xu vere rojdı. Chıqa motaye ni vaşiye hentı aredere zedı are mede mara medi mılet motaye nî vaşiyo, kokeni vaşi phet bımanokı her serı dêna bıroyiyo.

Dırkı megırine demkıre:

Hente kocıka cay dırkı berce werte bardaxe, owa girinaye serverde 5-10 dequ (deqi) tepiya rocedı 2-3 bardaxu dırkı bısıme.Ekı bé thama qail nebene téne hemgin werdıkére

Heb-e dırkı (ısırgan tohumu)

Heb-e dırkı hente 4 gocıkané cay biçi werte darşirdı bıhellezne zê kepeg genımi bo, 200 ml owa gırinaye serkıre 8-10 dequ ra tepiya rocede 2-3 bardaxu bısıme.

Por şütenı

2-3 gırmku vase dırkı usık verte 5 LT owe dı adır serne adır bındı gıran gıran bıveso waxtokı bıgiriyo adır döwnakıre (megirine) 5 deqi bıpiyere dem biçiro icara tepiya porexu buşiyere.

www.arsivakurdi.org

Dersim HAYAT
dersin ki hayat...

Hayat Yapım Basım Yayın Matb. Org. San. Tic.Ltd. Şirketi Adına İmtiyaz Sahibi: Devrim Tekinoğlu
Genel Yayın Yönetmeni: Cafer Solgun Yazı işleri Müd. Ceren Özdemir
Adres: Katip Mustafa Celebi Mah. Sadri Alışık Sok. No: 13 Kat: 1 D.4-5 Beyoğlu-İstanbul
Tel: 0530 696 82 95 **E-mail:** dersimhayat@gmail.com Web: **www.dersimhayat.org**
Baskı: Akademi Basın Yayın Organizasyon Matbaacılık Turizm ve San. Tic. Ltd. Şti.
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C. Blok. No 230 Topkapı İstanbul Tel: 0212 493 24 67-68-69

HAYAT

Belgin CENGİZ/Antropolog
belgincengiz@gmail.com

Bundan yıllar önce, onlarca, yüzlerce hatta binlerce yıl önce, "medeni toplumlar" oluşmamış, insan olanlar ve köle olanlar ayrılmamış, yeryüzünün bilinen, dokunulan, sevilen, korkulan tanrıları gökyüzünde bir bilinmeliğe gömülmemiş, suretlerini henüz kaybetmemişken , aleti bulan "tabiat insanları"* kendileri ile birlikte dışarıdan bir uzuv geliştirerek, yaşama müdahale etti. Böylece birlikte barış içinde yaşayan "tabiat insanları", diğer canlılardan kendilerini, akıllarını kullanma ve geliştirme becerileri ile ayrıştılar. Kafalarını kurcalayan sorular, geniş zaman dilimleri içinde yanıtlarını bulurken, önce sorular azaldı sonra sorulara verilecek cevaplar evrende kalmadı. O zaman "tabiat insanları" dönüştü, insanlık kendisini aynı soruların etrafında farklı renkten, cinsten ve uydurulmuş ayrıcalıklardan oluşan safsataların etrafında döner buldu.

Bin yıllık sorular döneminde, doğayı, yaşamı, ateşi, yıldızı, ağacı, ormanı, suyu, denizi keşfeden "tabiat insanları" yerde ve gökte güneşin doğuşunu batışını, yıldızların sıralanışı, gezegenlerin yaşama müdahalesi, ayın çeyrekten yarıma, yarımdan tam aya geçişlerini izledi. Söylenecek her sözü işte o zaman dünyanın dört bir yanında benzer biçimlerde söyledi.

Güneş ışığı, günü yaşamı simgeledi. Ay, yıldız, gece, karanlık kimi zaman ölümü, kimi zaman ayrılığı kimi zaman özgürlüğü simgeledi. En uzun gece, en kısa günde insanlar topladıkları besinleri tüketti, hayatta kalma mücadelesini, biriktirdiklerini tüketerek verdi. En uzun gün, en kısa gece zamanında insanlar yüzlerini yerlerin tanrısına dönüp, topraktan gelen besini yedi içti, derledi topladı, kimi zaman ekti biçti… Göklerin tanrısı ışığın oğlu güneş, yerlerin tanrısını, bu en uzun gün vakti dölledi. "tabiat insanları" kötü ruhların kovulması, iyi ve bereketli çocukların üremesi için yerlerin ve göklerin tanrılarına ayrı ayrı şükranlarını sundu, sevinçlerini gösterdi, her yıl dönümünde kötüye karşı, iyiliğin zaferini kutladı.

Dünyanın her yerinde güneşin etrafında bir yıllık döngüsünü bahardan yana tamamlayan güneş ve yer küre arasındaki bu eşsiz evrensel ilişki, ilk insanlarca yaşamın yeniden gelişi olarak tanımlandı. Anadolu'da ve yakın coğrafyalarında, pagan dönemlere ait bu inanışların etkisi modern toplumun her tür asimilasyonuna rağmen korundu. Hali hazırda Anadolu halkları değişen tarihlerde bahar bayramlarını kutlamayı sürdürmeye devam etti.

Bunlardan en bilinen ikisi Newroz ve Hıdır Ellezdir. Farklı efsanelere dayandırılsa da öz itibari ile ikisi de pagan inancının yaygın olduğu dönemlerde farklı aralıklarla insanların baharı kucaklaması, kötü ruhların kovulması, bereket ve verimliliğin tanrılar tarafından insanlar lehine artırılması için kutlanmakta olan ritüellerdir. İkisinin de pek çok ortak özelliği bulunmaktadır. Her iki bahar bayramı, en güzel giysilerini diyen kadın ve erkeklerin birlikte evlerinden dışarı çıkarak doğa ile buluşmalarına sahne olur. Kalabalık biçimde oynayan, yeşillik ve çiçek toplayan, dilek dileyen insanlar, gece vakti yatkıları ateş ile ışığın rehberliğinde kötülüklerden arındıklarına inanırlar. Bir sonraki yılın dileklerini dilemek üzere ateşten atlarlar. Newroz, Anadolu'nun binlerce yıldan beri yerleşik olarak yaşayan halklarından Kürtlerin, Hıdır ellez ise günümüzde Anadolu'ya binbeşyüz sene öncesinde geldikleri kabul gören göçer halklarından Çingenelerin bayramı olarak hafızalarda yer alır. Tek tanrılı dinlerden önceki geçmişe dayanan bu gelenekler Anadolu'dan Balkanlar'a Osmanlı döneminde göç eden Yörükler, Türkmenler ve Çingeneler aracılığı ile taşındı..

Bugün Hıdırellez Anadolu'nun son 60 yıl kadar göçer- yarı göçer toplumlarınca ortak ve aynı ritüellerle kutlanan etkinlik olarak öne çıkarken, günümüzde romanların bir bayramı gibi yansıtılmaktadır. Ancak bu roman kutlaması, Çingenelerin diğer gruplarında kabul görmemekte, poşalar(lomlar), abdallar, Mırtip (domlar) gibi gruplar Hıdır Ellez gününü kutlamamaktadır.

İlginçtir ki Bulgaristan gibi ülkelerde de Newroz, Bektaşi Türkmenler tarafından her yıl Martın 21 inde kutlanmaktadır. Ardından her yıl Mayısın 5 -6'sında da Hıdır ellez aynı topluluk tarafından kutlanmaktadır. Balkanlarda yaygın olarak gözlenen bu durum Newroz'unda Anadolu da tek başına Kürtlerce kutlanmadığını göstermektedir. Yani bahar bayramları karşılıklı etkileşimlerle farklı etnik grupları etkilemiş, doğudan batıya yaygınlık göstermiştir.

> İşte bahar işte Anadolu halkları, işte bahar işte Dersim'de Gağan diye bilinen pagan kökenli inancın başka görünümleri, işte bahar işte her birinde ateşin, pikniğin, kötülüklerle mücadelenin olduğu inanış ritüelleri… Bunlardan herhangi birisinin sadece bir topluma ait olduğunu söylemek mümkün müdür?

Anadolu'da bahar döneminin diğer temsiliyeti ise Anadolu Hristiyanlarından Ermenilerin ve Süryani'lerin benzer biçimlerde kutladıkları 1 Nisan bahar bayramıdır. Farklı efsanelerle Hristiyanlıkla ilişkilendirilen bu törende, kırmızıya boyanmış yumurtalar, paskalya çöreği, sıcak süt bayram nedeni ile önce çocuklara sonra konuklara dağıtıla lokmalar/ikramlardır. Süryani halkına göre 1 Nisan Bayramı mitolojik olarak `Kötülük Tanrıları, güzel olan her şeye saldırırı ve yok eder. Yaşam bir cehenneme döner. Tanrı Akuti ise Kötülük Tanrıları ile savaşır ve onları yener. Akuti, zafer sonrası insanlara, hayvanlara ve bitkilere yaşamaları için dünyayı yeniden yaratarak armağan eder. Bu olay 1 Nisan günü meydana gelir. O nedenle 1 Nisan dünyanın yeniden doğuş günüdür." olarak ifade ederler. Hristiyan'lıkta ise paskalya, İsa Mesih'in Diriliş günü olarak kutlanır. Paskalya Günü, ilkbahar gün dönümünün yaşandığı 21 Mart'ta dolunayın görülmesinden sonraki ilk pazar günüdür. Yani 1 Nisan ve aradan geçen zamanda Anadolu Hristiyanları da baharı selamlar.

Anadolu'nun en yeni konukları arasında yer alan ve Osmanlı döneminde genellikle köle olarak Anadolu'ya getirilen Afrika kökenli Türkiyeliler'de geldikleri günden bu yana bahar bayramlarını kutlamaktadırlar. Osmanlı'nın da izin verdiği ve tüm kölelerin aileleri ile buluşabildikleri "dana bayramı" günümüzde hali hazırda Afrika'nın pagan inancının yaygın olduğu, etkisini sürdürdüğü kültürlerde kutlanmaktadır. Kenya ve Senegal'in çeşitli bölgelerinde benzer biçimde günümüzde de kutlanan bayram, Anadolu'da Afro Türklerin yoğun yaşadığı İzmir'de kutlanmaya devam etmektedir.

Godya adı verilen ve topluluğun şifalı ve sezgisel güçlerinin temsilcileri (kadında olabiliyor) önderliğinde Mayıs ayının ilk hafta sonu yapılan kutlamalarda, geleneksel Afrika dini dansları yapılmakta, bu danslarla kötü ruhlar kovalanmakta, Godya kendi halkları ile bire bir temas kurarak derdi tasası olana yardımcı olmaktadır. Öte yandan farklı giysiler giyerek ve maske takarak Godya'nın yardımcısı olarak görev yapan bir kişi elinde ritim aletleri aracılığı ile müzik yaparak, yanında gezdirdiği bir danayla, insanlardan meyve, ekmek, et vb. ürünler toplamakta, toplanan ürünler meydanda yakılacak ortak bir ateşin etrafında tüm Afrikalılarla birlikte ortak piknik yapılarak tüketilmektedir. Günümüzde bu detayların Afrika'da hala görüldüğü dana bayramı, son 4 yıldır her sene Mayıs ayının ikinci hafta sonu İzmir Torbalıda, Egenin çeşitli bölgelerinden gelen Afro Türklerle kutlanmaktadır.

İşte bahar işte Anadolu halkları, işte bahar işte Dersimde Gağan diye bilinen pagan kökenli inancın başka görünümleri, işte bahar işte her birinde ateşin, pikniğin, kötülüklerle mücadelenin olduğu inanış ritüelleri, bunlardan herhangi birisinin sadece bir topluma ait olduğunu söylemek mümkün müdür?

Bekli de sadece birinden bahsedebiliriz, işçi sınıfının bahar bayramından, ezilenlerin bahar bayramından, 1 Mayıstan, bütün dünyanın tereddütsüz ve hiçbir etnik grubuna ait olmayan bayramından…

Bütün bahar bayramları kutlu olsun…

* "Tabiat İnsanları yüz binlerce yıl boyunca tabiatın sunduğu bin bir çeşit meyve ve sebzeleri toplayarak, çeşitli hayvanları avlayarak geçimlerini sağlamışlardır. Ormanlarda ve tabiatın her türlü nimeti cömertçe sunduğu, kaynakların zengin olduğu cennet mekan bölgelerde huzur içinde yaşamışlardır." Ali Mezarcıoğlu, ÇİNGENELERİN KİTABI, CİNİUS YAYINLARI, 2010,s.12

www.arsivakurdi.org